

11725 28

Handwritten notes in Hebrew script, appearing to be a list or series of entries. The text is written on lined paper and is somewhat difficult to decipher due to the cursive style and some illegible characters. The entries are arranged in several lines, with some appearing to be numbered or grouped. The text includes various words and phrases, some of which are repeated, suggesting a list of items or a series of observations. The overall appearance is that of a personal or field notebook entry.

כד:

וְלִיִּית הִילַכְתָּא כְּבֵדָה הֵנִי שְׁמַעְתַּתָּא. פֿי צוקונטרס כרצ הוגא ורצ יהודה ורצ גידל ורצ אַחזבוי וזומר ר״י דלא היה לו למנות דרצ גידל צהדיהו דאפילו ריב״ל מודה דאין צריך להזכיר של ראש חדש צנזיא כיון^א דנציא צר״ח ליכא כלל^ב וכן אנו נוהגין שלא להזכיר^ג:

אִיכָא בינייהו דרב ברונא אמר

רב ולא מביימי. הקשה ריב״א אחאי לא מסיימי והא אמר המוכר פירות (ב״ב דף ק׳:): דכל מנא בתרא לטפוי אמת^ד ו״ל דהכא דליכא ג׳ תנאים איכא למימרי^ה דלא אמת לטפויי אלא אמוס המדי דאמר מדליקין בחלצ מצושל צעיניה ואמו חכמים למימר אפילו מצושל אין מדליקין צעיניה אבל צנתינת שמן לתוכו מותר ועממא דת״ק נמי איכא למימר דאסר צנתינת שמן דומיא דפתי לעוהי ואלא מסיימי משום דאיכא למימר ונא בתרא^ו לטפויי^ז

אמת: א״פ שאין שורפין קדשים ביו״ט. וא״ת היכי ילפינן תרומה מקדשים^ח דקדשים דין הוא שאין שריפתן דוחה יו״ט לפי שאין יכול

ליהנות בשעת שריפה ולא אמרינן מתוך הסתרה הצעה לנורך אומר^ט נמי שלא לנורך אלא שלא לנורך אור^י נפש אבל צריך שיהא קאת לנורך להתחמם או לשום הגאה אבל הצעה לגמרי שלא לנורך לא הותרה^{יא} אלא שריפת תרומה טמאה^{יב} שמות ליהנו^{יג} בשעת שריפה לנה יאסר^{יד} מאי שנה משמן מולין^{יז} שמות לשורפו ולהדליקו הנשחתה דלטו תרומה לפי שיש מנחה בשריפתה מיגרע גרע ואומר ריב״א דולאי גרע^{יט} ו^י דכיון שאסרה תורה כל הנאות רק הגאט שריפה אס כן הצעה זו אינה לנורך הגאטו אלא לשם מנחה שריפה אלא שהתורה לא הקפידה שיהיה ממנה בשעת ציעור^{יטו} ולהכי לא דחיא יו״ט^{יא} מידי דהוה אדריס ונדות^{יב} דאין קרבים ציו״ט^{יג} למד^{יד} משלתן גזוה קא זכו^{יד} וכן שמי הלחם לדיהי אין אפיתין דוחה יו״ט אע״פ שיש בהן אכילת אדם משום

דעיקרן לנורך גזוה ולמד^{יד} קריבין ציו״ט היינו משום דקסבר דעיקר שחיטתן ואפיתין נמי לנורך אדם אבל^{יג} שריפת תרומה טמאה ודאי לשם מנחה ציעור ולא לשם הגאה^{כא} הלכך אסור ציו״ט כשאר קדשים ולר״י נראה^{כב} דלא שייך בשריפת תרומה לומר משולתן גזוה קא זכו ולא דמו לשמי הלחם שהאפייא היא לנורך גזוה אשרי אחר אפיייה וכן לעשות בהם תנופה וכן אחר שחיטת נדרים ונדות ועניינן למנא לגבוה אבל תרומה טמאה וכן עושין ממנה לגזוה כלום וליכא למימר בה משולתן גזוה קא זכו^{כג} והכי מפרש ר״י לפי שאין שורפין קדשים ציו״ט פ״י^{כד} גזרו תרומה אטו קדשים^{כה} ו^{כו}א״ת ומאי איריא אטו קדשים משום דאין שורפין קדשים ציו״ט^{כו} נגזרו משום תרומה שלא לנורך דאפילו שורפין קדשים ציו״ט עשה ודמי לא תעשה תרומה שלא לנורך אין שורפין דמשמע מתוך פרש״י צסמוך דאין עשה בשריפתה אלא מדרבנן ו״ל דשריפת תרומה שלא לנורך לא שכיח דשום אדם לא ישרפה: מנס כיון שיכול ליהנות ולדמוכה ציעורשא

כלשון הפה: **בבקר שני לשריפתו.** ו״ת אי צקר שני דוקא ואינו יכול לשורפו צליל מוצאי יום טוב דהא צליל מוצאי יום טוב בנין אין שורפין^{כז} ואם כן גזרת הכתוב הוא לשרוף צבקר שני ו״ל הא דאין שורפין צלילה היינו משום דהקפיד הכתוב שלא לשרוף הקדשים צלילה כדאשכחן צשלמים דאין נאכלין לאור שלישי וזוה בשבת **ולא עולת חור ביום טוב.** מינה כיון דקרא בשבת איירי מנח ליה למדרש ולא עולת חול ציום טוב דילמא דוקא ולא חול בשבת דחמיר מיום טוב^{כח} ו״ל דאציי סבר כרצי עקיבא דדריש צפרק אלו קשרים (למקן דף קד.) עולת שבת בשבת אחרת לימד על חלצי שבת שקריבין ציום טוב מדאצטריך קרא למשרי עולת שבת ציום טוב אסור דסבר נדרים ונדות ציום טוב לא צייס טוב כדאמר התם^{כט} ורצי ישמעאל פליג התם ולרשי עולת שבת צשבתו לימד על חלצי שבת שקריבין צייה^ל אבל שקריבין ציום טוב לא צאצטריך דקסבר נדרים ונדות קריבין ציום טוב^{לא}: **ולא מירא בזמנה דאתאי בבק״ו.** פירש צוקונטרס מה לרעת שדוחה את העבודה ועבודה דוחה את השבת מילה דוחה את השבת מילה שלא בזמנה דוחה אותה דהכי תניא התם מילה דוחה את הֶלְרַעַת צין בזמנה צין שלא בזמנה וליף לה מקראי שבת שגדחית מפני עבודה אינו דין שמתא מילה שלא בזמנה דוחה אותה אמת לצדו לאפוקי מהאי ק״ו דלא תדרוש ליה. וממילא שזמנין מינה דלמזא שאין זמנה קצוה ויכול לעשותה למחר אינה דוחה יום טוב והי^{לב} לשריפת קדשים טמאים: עשה

עשה **עולת חול.** כגון אצזי תמיד של ערב ציו״ט שלא הוקטרו מצעור יום אין מעלין אותן משששכה וכו״ש קדשים פסולים לא שרפינן: הוא לצדו. קראי ימיירי נינהו דמאי למכתב אך אשר יאכל לכל נפש יעשה לכם: **מכשירי.** מכשירי האוכלו כגון לעשות שפוד וסכין ותנור וכו״ים: **לצדו.** למעטוי מילה שלא בזמנה דלא דחיא שבת וציו״ט דאי לא מעטיה קרא אחיא בק״ו דמידחי צפ״ ר אליעזר (למקן קלג:): דהכי תניא התם קמה לרעת שדוחה את עבודה ועבודה דוחה את השבת מילה שלא בזמנה דוחה אותה דהכי תניא התם מילה דוחה את הֶלְרַעַת צין בזמנה צין שלא בזמנה וליף לה מקראי שבת שגדחית מפני עבודה אינו דין שמתא מילה שלא בזמנה דוחה אותה אמת לצדו לאפוקי מהאי ק״ו דלא תדרוש ליה. וממילא שזמנין מינה דלמזא שאין זמנה קצוה ויכול לעשותה למחר אינה דוחה יום טוב והי^{לב} לשריפת קדשים טמאים: עשה

עשה **עולת חול.** כגון הדלקת נר או לעשות מדורה. מוס׳ הלש׳. יא. לכך אין שורפין. מוס׳ פלה ס: ד״ה ועל. יב. דצורך הדינת [הוא]. מוס׳ פלה ס: ד״ה ועל. יג. אימא וישרפו ב״ט תחת תבשילו, דהא איכא צורך אוכ׳. מוס׳ פלה ס: ד״ה ועל. יד. שאין מצוה בשריפתו. מוס׳ הלש׳. יו. דשמן של חולין מותר להדליק להנאתו כמו שפותר לאכול, [נמצא כשמודלק בנר, והנאתו הוא מדליקו, שהיא אם היא חפץ בו, היא אוכלת]. אבל תרומה טמאה. מוס׳ פסקים מו. ד״ה יא. שאם בשביל להנאות אמרה תורה לשרופו, כ״ש שהתא מותרת בהנאה אחרת, אלא כיון שאסורה בכל הנאות שבעולם אלא בהנאת שריפה, ודאי עיקר שריפה אינו לשם הנאות אלא לשם מצוה בעלמא, אלא שלא הקפידה תורה אם נתנה ממנה אגב ביעורו והואל ומכאשר מיהא מן העולם, הלכך שריפתה כשריפת שאר קדשים. מוס׳ הלש׳. יז. כשאר שריפת קדשים. מוס׳ פסקים מו. ד״ה לא. [ובטל לי׳ צורך הדינת אצל צורך גבוה והוי כצילו כולו של גבוה. מוס׳ פלה ס: ד״ה ועל. יח. ואפי׳ שומרים. מוס׳ פלה ס: ד״ה יט. שיש בהם הרהר אכילה אדם, אפ״ה כיון דעיקר שחיטתן שלא לצורך אכילה אדם. מוס׳ הלש׳. יט. אסור לשוחטן ציו״ט]. אסור לשוחטן ציו״ט. יא. אסור לשוחטן ציו״ט. יב. מדרסר כל שאר הנאות. מוס׳ פסקים מו. ד״ה לא. כג. [ונכסי כהן חן לכל דבר. רענ״א כגו: ד״ה א״ל. כד. דמוראיריחא שרי, אלא. מוס׳ הלש׳. כו. שאם אחר מתירו בתרומה טמאה, אפי׳ לצורך, אחי למשוף קדשים ששטמא שלא לצורך, וקדשים אסורים דבר תורה, אינ׳ י״ל שעשו חכמים שריפת תרומה שטמאית כשריפת קדשים שכו. כדמא לקדשו, א״כ משום דאיכא נמי מצוה אחרת כשריפת קדשים של מצוה, אף אלוכר עשאוה כמתן, וכו׳ בעינן מנה״מ אשרפת את שבת את בניו, כנפיל. למיתן טעמא, ולא לשטני שריפה רומחי. רענ״א כג: ד״ה א״ל. כז. ועו אור הבקר של חוד״מ. מוס׳ הלש׳. כז. [ואין מחמת איסורי יו״ט, א״כ יתא מותר לשורפו כבמוצאי יו״ט. מוס׳ הלש׳. כח. מליהת שאור ב׳ ימים. מ׳ היר״ן. ל. הא ביו״ט קרא. מ׳ היר״ן. לא. דאי אפי׳ עולת חול ביו״ט שרי, לעולת שבת למ״ל קרא. מ׳ היר״ן. לב. הלכך לרע״ק ספיר דרשין ועולת שבת ביו״ט ולא עולת חול ביו״ט, ומאן דלא דריש הכי מהני אמוראי, דריש קרא כר׳ ישמעאל. רענ״א.

רבנו חננאל

במה מדליקין פרק שני שבת

כלל הני שמעספת. רצ הוגא ורצ יהודה ורצ גידל ורצ אַחזבוי אלא כתפלה אחת כך חכמתה לכל דבר היום ומוזכר: **לויך להזכיר של שבת.** לומר ותמן לנו את יום המנוח ואת יום הכפורים הזה וחומס מקדש השבת ויהי״כ ואע״פ שאין תפלת נעילה בשבת: **יום הוא שנתחייב צד׳ פגולת.** לאו תפלת הלילה בכלל אלא תפלות היום שחרית מוסף מנחה ועילה: **שליח ליבור ייורד ערצית.** המתפלל בשבת מעין שצד קונה שמים וארץ כנג אצות בדצרו: **משום פגולת.** מוזיקין שלא היו צמי כנסיות שלהן צישו וכל שאר לילי החול היו עסוקין צמלאכתן וצגמרן מלאכתן מתפללין ערצית צציתן ולא היו צאין צצית הכנסת אבל לילי שבת צאין צצית הכנסת ואשו שיש שאין ממנהיין לצא ושוהין לאחר תפלה לכך האריכו תפלת הצצור: **י הכי גרסינן נחום (א) אומר**

מדליקין בחלצ מצושל והוא מהותך: היינו ס״ק. דאמר ולא בחלצ כל חלצ צמשמע: **דרצ צרווא.** דשרי ע״י מערבות שמן כל שהוא: **ולא מסיימי.** אין ניכר מי אוסר ומי מתיר: **בתני׳ שמן שריפה.** שמן של תרומה טמאה וצגמ׳ מפרש טעמא: **רצי ישמעאל אומר כו׳ בשבת: עטרן.** פסולתא דזיפתא: **מפני צבוד השצט.** שריחו רע: **שמן שזמשמין כו׳.** מסקנא דמילתא דחכמים היא: **אנוות.** לנון: **שמן דגים.** מקרצי דגים שנימוחו: **קפועות.** דלעת מדצרי: **מן שמן שריחו רע** דלעתמרינן צצטר וימא

(דף לו.) צא למדוד נפט אומרים לו מדוד לעצמך שאין אדם רואה לסייעו: **גב׳ מנהשי מיני.** דאין שורפין דאי לא ממעט לה קרא אית לן למימר לימי עשה דצאש פטרופוי וידחה את לא תעשה כל מלאכה^ט: **שאין ס״ל עד צקר.** זימנא אחרתיי אלא והותר ממנו צאש פטרופו דהא כתיב עד צקר צרישא: **צקר שני.** שהוא חולו של מועד והכי משמע והותר

ממנו לצקר ראשון עד צקר שני המתינו ושרפיהו: **עולת חול.** כגון אצזי תמיד של ערב ציו״ט שלא הוקטרו מצעור יום אין מעלין אותן משששכה וכו״ש קדשים פסולים לא שרפינן: הוא לצדו. קראי ימיירי נינהו דמאי למכתב אך אשר יאכל לכל נפש יעשה לכם: **מכשירי.** מכשירי האוכלו כגון לעשות שפוד וסכין ותנור וכו״ים: **לצדו.** למעטוי מילה שלא בזמנה דלא דחיא שבת וציו״ט דאי לא מעטיה קרא אחיא בק״ו דמידחי צפ״ ר אליעזר (למקן קלג:): דהכי תניא התם קמה לרעת שדוחה את עבודה ועבודה דוחה את השבת מילה שלא בזמנה דוחה אותה דהכי תניא התם מילה דוחה את הֶלְרַעַת צין בזמנה צין שלא בזמנה וליף לה מקראי שבת שגדחית מפני עבודה אינו דין שמתא מילה שלא בזמנה דוחה אותה אמת לצדו לאפוקי מהאי ק״ו דלא תדרוש ליה. וממילא שזמנין מינה דלמזא שאין זמנה קצוה ויכול לעשותה למחר אינה דוחה יום טוב והי^{לב} לשריפת קדשים טמאים: עשה

עשה **עולת חול.** כגון הדלקת נר או לעשות מדורה. מוס׳ הלש׳. יא. לכך אין שורפין. מוס׳ פלה ס: ד״ה ועל. יב. דצורך הדינת [הוא]. מוס׳ פלה ס: ד״ה ועל. יג. אימא וישרפו ב״ט תחת תבשילו, דהא איכא צורך אוכ׳. מוס׳ פלה ס: ד״ה ועל. יד. שאין מצוה בשריפתו. מוס׳ הלש׳. יו. דשמן של חולין מותר להדליק להנאתו כמו שפותר לאכול, [נמצא כשמודלק בנר, והנאתו הוא מדליקו, שהיא אם היא חפץ בו, היא אוכלת]. אבל תרומה טמאה. מוס׳ פסקים מו. ד״ה יא. שאם בשביל להנאות אמרה תורה לשרופו, כ״ש שהתא מותרת בהנאה אחרת, אלא כיון שאסורה בכל הנאות שבעולם אלא בהנאות שריפה, ודאי עיקר שריפה אינו לשם הנאות אלא לשם מצוה בעלמא, אלא שלא הקפידה תורה אם נתנה ממנה אגב ביעורו והואל ומכאשר מיהא מן העולם, הלכך שריפתה כשריפת שאר קדשים. מוס׳ הלש׳. יז. כשאר שריפת קדשים. מוס׳ פסקים מו. ד״ה לא. [ובטל לי׳ צורך הדינת אצל צורך גבוה והוי כצילו כולו של גבוה. מוס׳ פלה ס: ד״ה ועל. יח. ואפי׳ שומרים. מוס׳ פלה ס: ד״ה יט. שיש בהם הרהר אכילה אדם, אפ״ה כיון דעיקר שחיטתן שלא לצורך אכילה אדם. מוס׳ הלש׳. יט. אסור לשוחטן ציו״ט]. אסור לשוחטן ציו״ט. יא. אסור לשוחטן ציו״ט. יב. מדרסר כל שאר הנאות. מוס׳ פסקים מו. ד״ה לא. כג. [ונכסי כהן חן לכל דבר. רענ״א כגו: ד״ה א״ל. כד. דמוראיריחא שרי, אלא. מוס׳ הלש׳. כו. שאם אחר מתירו בתרומה טמאה, אפי׳ לצורך, אחי למשוף קדשים ששטמא שלא לצורך, וקדשים אסורים דבר תורה, אינ׳ י״ל שעשו חכמים שריפת תרומה שטמאית כשריפת קדשים שכו. כדמא לקדשו, א״כ משום דאיכא נמי מצוה אחרת כשריפת קדשים של מצוה, אף אלוכר עשאוה כמתן, וכו׳ בעינן מנה״מ אשרפת את שבת את בניו, כנפיל. למיתן טעמא, ולא לשטני שריפה רומחי. רענ״א כג: ד״ה א״ל. כז. ועו אור הבקר של חוד״מ. מוס׳ הלש׳. כז. [ואין מחמת איסורי יו״ט, א״כ יתא מותר לשורפו כבמוצאי יו״ט. מוס׳ הלש׳. כח. מליהת שאור ב׳ ימים. מ׳ היר״ן. ל. הא ביו״ט קרא. מ׳ היר״ן. לא. דאי אפי׳ עולת חול ביו״ט שרי, לעולת שבת למ״ל קרא. מ׳ היר״ן. לב. הלכך לרע״ק ספיר דרשין ועולת שבת ביו״ט ולא עולת חול ביו״ט, ומאן דלא דריש הכי מהני אמוראי, דריש קרא כר׳ ישמעאל. רענ״א.

עשה **עולת חול.** כגון הדלקת נר או לעשות מדורה. מוס׳ הלש׳. יא. לכך אין שורפין. מוס׳ פלה ס: ד״ה ועל. יב. דצורך הדינת [הוא]. מוס׳ פלה ס: ד״ה ועל. יג. אימא וישרפו ב״ט תחת תבשילו, דהא איכא צורך אוכ׳. מוס׳ פלה ס: ד״ה ועל. יד. שאין מצוה בשריפתו. מוס׳ הלש׳. יו. דשמן של חולין מותר להדליק להנאתו כמו שפותר לאכול, [נמצא כשמודלק בנר, והנאתו הוא מדליקו, שהיא אם היא חפץ בו, היא אוכלת]. אבל תרומה טמאה. מוס׳ פסקים מו. ד״ה יא. שאם בשביל להנאות אמרה תורה לשרופו, כ״ש שהתא מותרת בהנאה אחרת, אלא כיון שאסורה בכל הנאות שבעולם אלא בהנאות שריפה, ודאי עיקר שריפה אינו לשם הנאות אלא לשם מצוה בעלמא, אלא שלא הקפידה תורה אם נתנה ממנה אגב ביעורו והואל ומכאשר מיהא מן העולם, הלכך שריפתה כשריפת שאר קדשים. מוס׳ הלש׳. יז. כשאר שריפת קדשים. מוס׳ פסקים מו. ד״ה לא. [ובטל לי׳ צורך הדינת אצל צורך גבוה והוי כצילו כולו של גבוה. מוס׳ פלה ס: ד״ה ועל. יח. ואפי׳ שומרים. מוס׳ פלה ס: ד״ה יט. שיש בהם הרהר אכילה אדם, אפ״ה כיון דעיקר שחיטתן שלא לצורך אכילה אדם. מוס׳ הלש׳. יט. אסור לשוחטן ציו״ט]. אסור לשוחטן ציו״ט. יא. אסור לשוחטן ציו״ט. יב. מדרסר כל שאר הנאות. מוס׳ פסקים מו. ד״ה לא. כג. [ונכסי כהן חן לכל דבר. רענ״א כגו: ד״ה א״ל. כד. דמוראיריחא שרי, אלא. מוס׳ הלש׳. כו. שאם אחר מתירו בתרומה טמאה, אפי׳ לצורך, אחי למשוף קדשים ששטמא שלא לצורך, וקדשים אסורים דבר תורה, אינ׳ י״ל שעשו חכמים שריפת תרומה שטמאית כשריפת קדשים שכו. כדמא לקדשו, א״כ משום דאיכא נמי מצוה אחרת כשריפת קדשים של מצוה, אף אלוכר עשאוה כמתן, וכו׳ בעינן מנה״מ אשרפת את שבת את בניו, כנפיל. למיתן טעמא, ולא לשטני שריפה רומחי. רענ״א כג: ד״ה א״ל. כז. ועו אור הבקר של חוד״מ. מוס׳ הלש׳. כז. [ואין מחמת איסורי יו״ט, א״כ יתא מותר לשורפו כבמוצאי יו״ט. מוס׳ הלש׳. כח. מליהת שאור ב׳ ימים. מ׳ היר״ן. ל. הא ביו״ט קרא. מ׳ היר״ן. לא. דאי אפי׳ עולת חול ביו״ט שרי, לעולת שבת למ״ל קרא. מ׳ היר״ן. לב. הלכך לרע״ק ספיר דרשין ועולת שבת ביו״ט ולא עולת חול ביו״ט, ומאן דלא דריש הכי מהני אמוראי, דריש קרא כר׳ ישמעאל. רענ״א.

עשה **עולת חול.** כגון הדלקת נר או לעשות מדורה. מוס׳ הלש׳. יא. לכך אין שורפין. מוס׳ פלה ס: ד״ה ועל. יב. דצורך הדינת [הוא]. מוס׳ פלה ס: ד״ה ועל. יג. אימא וישרפו ב״ט תחת תבשילו, דהא איכא צורך אוכ׳. מוס׳ פלה ס: ד״ה ועל. יד. שאין מצוה בשריפתו. מוס׳ הלש׳. יו. דשמן של חולין מותר להדליק להנאתו כמו שפותר לאכול, [נמצא כשמודלק בנר, והנאתו הוא מדליקו, שהיא אם היא חפץ בו, היא אוכלת]. אבל תרומה טמאה. מוס׳ פסקים מו. ד״ה יא. שאם בשביל להנאות אמרה תורה לשרופו, כ״ש שהתא מותרת בהנאה אחרת, אלא כיון שאסורה בכל הנאות שבעולם אלא בהנאות שריפה, ודאי עיקר שריפה אינו לשם הנאות אלא לשם מצוה בעלמא, אלא שלא הקפידה תורה אם נתנה ממנה אגב ביעורו והואל ומכאשר מיהא מן העולם, הלכך שריפתה כשריפת שאר קדשים. מוס׳ הלש׳. יז. כשאר שריפת קדשים. מוס׳ פסקים מו. ד״ה לא. [ובטל לי׳ צורך הדינת אצל צורך גבוה והוי כצילו כולו של גבוה. מוס׳ פלה ס: ד״ה ועל. יח. ואפי׳ שומרים. מוס׳ פלה ס: ד״ה יט. שיש בהם הרהר אכילה אדם, אפ״ה כיון דעיקר שחיטתן שלא לצורך אכילה אדם. מוס׳ הלש׳. יט. אסור לשוחטן ציו״ט]. אסור לשוחטן ציו״ט. יא. אסור לשוחטן ציו״ט. יב. מדרסר כל שאר הנאות. מוס׳ פסקים מו. ד״ה לא. כג. [ונכסי כהן חן לכל דבר. רענ״א כגו: ד״ה א״ל. כד. דמוראיריחא שרי, אלא. מוס׳ הלש׳. כו. שאם אחר מתירו בתרומה טמאה, אפי׳ לצורך, אחי למשוף קדשים ששטמא שלא לצורך, וקדשים אסורים דבר תורה, אינ׳ י״ל שעשו חכמים שריפת תרומה שטמאית כשריפת קדשים שכו. כדמא לקדשו, א״כ משום דאיכא נמי מצוה אחרת כשריפת קדשים של מצוה, אף אלוכר עשאוה כמתן, וכו׳ בעינן מנה״מ אשרפת את שבת את בניו, כנפיל. למיתן טעמא, ולא לשטני שריפה רומחי. רענ״א כג: ד״ה א״ל. כז. ועו אור הבקר של חוד״מ. מוס׳ הלש׳. כז. [ואין מחמת איסורי יו״ט, א״כ יתא מותר לשורפו כבמוצאי יו״ט. מוס׳ הלש׳. כח. מליהת שאור ב׳ ימים. מ׳ היר״ן. ל. הא ביו״ט קרא. מ׳ היר״ן. לא. דאי אפי׳ עולת חול ביו״ט שרי, לעולת שבת למ״ל קרא. מ׳ היר״ן. לב. הלכך לרע״ק ספיר דרשין ועולת שבת ביו״ט ולא עולת חול ביו״ט, ומאן דלא דריש הכי מהני אמוראי, דריש קרא כר׳ ישמעאל. רענ״א.

מסורת הש״ס

א) [לעיל סא.]. ב) [לעיל סג.]. ג) [לעיל סד.]. ד) [לעיל סה.]. ה) [לעיל סז.]. ו) [לעיל סח.]. ז) [לעיל סט.]. ח) [לעיל עא.]. ט) [לעיל עב.]. י) [לעיל עג.]. יא) [לעיל עד.]. יב) [לעיל עה.]. יג) [לעיל עו.]. יד) [לעיל עז.]. יו) [לעיל עח.]. יז) [לעיל עט.]. יח) [לעיל פא.]. יט) [לעיל פב.]. כ) [לעיל פג.]. כא) [לעיל פד.]. כב) [לעיל פע.]. כג) [לעיל פז.]. כד) [לעיל פח.]. כה) [לעיל פט.]. כו) [לעיל קא.]. כז) [לעיל קב.]. כח) [לעיל קג.]. כט) [לעיל קד.]. ל) [לעיל קה.]. לא) [לעיל קי.]. לב) [לעיל קכ.]. לד) [לעיל קכא.]. לז) [לעיל קכב.]. לח) [לעיל קכג.]. לט) [לעיל קכד.]. לו) [לעיל קכה.]. לז) [לעיל קכז.]. לי) [לעיל קכח.]. ליא) [לעיל קכט.]. ליב) [לעיל קכט.]. ליד) [לעיל קל.]. ליג) [לעיל קלא.]. ליז) [לעיל קלב.]. ליח) [לעיל קלג.]. ליט) [לעיל קלד.]. לכו) [לעיל קלה.]. לכז) [לעיל קלז.]. לכח) [לעיל קלח.]. לכט) [לעיל קלח.]. ללא) [לעיל קלח.]. למ) [לעיל קלח.]. למא) [לעיל קלח.]. למב) [לעיל קלח.]. למג) [לעיל קלח.]. למד) [לעיל קלח.]. למז) [לעיל קלח.]. למח) [לעיל קלח.]. למט) [לעיל קלח.]. לנ) [לעיל קלח.]. לנא) [לעיל קלח.]. לנב) [לעיל קלח.]. לנג) [לעיל קלח.]. לנד) [לעיל קלח.]. לנה) [לעיל קלח.]. לנז) [לעיל קלח.]. לני) [לעיל קלח.]. לניא) [לעיל קלח.]. לניב) [לעיל קלח.]. לניג) [לעיל קלח.]. לניז) [לעיל קלח.]. לניח) [לעיל קלח.]. לניט) [לעיל קלח.]. לכו) [לעיל קלח.]. לכוא) [לעיל קלח.]. לכז) [לעיל קלח.]. לכח) [לעיל קלח.]. לכט) [לעיל קלח.]. ללא) [לעיל קלח.]. למ) [לעיל קלח.]. למא) [לעיל קלח.]. למב) [לעיל קלח.]. למג) [לעיל קלח.]. למד) [לעיל קלח.]. למז) [לעיל קלח.]. למח) [לעיל קלח.]. למט) [לעיל קלח.]. לנ) [לעיל קלח.]. לנא) [לעיל קלח.]. לנב) [לעיל קלח.]. לנג) [לעיל קלח.]. לנד) [לעיל קלח.]. לנה) [לעיל קלח.]. לנז) [לעיל קלח.]. לני) [לעיל קלח.]. לניא) [לעיל קלח.]. לניב) [לעיל קלח.]. לניג) [לעיל קלח.]. לניז) [לעיל קלח.]. לניח) [לעיל קלח.]. לניט) [לעיל קלח.]. לכו) [לעיל קלח.]. לכוא) [לעיל קלח.]. לכז) [לעיל קלח.]. לכח) [לעיל קלח.]. לכט) [לעיל קלח.]. ללא) [לעיל קלח.]. למ) [לעיל קלח.]. למא) [לעיל קלח.]. למב) [לעיל קלח.]. למג) [לעיל קלח.]. למד) [לעיל קלח.]. למז) [לעיל קלח.]. למח) [לעיל קלח.]. למט) [לעיל קלח.]. לנ) [לעיל קלח.]. לנא) [לעיל קלח.]. לנב) [לעיל קלח.]. לנג) [לעיל קלח.]. לנד) [לעיל קלח.]. לנה) [לעיל קלח.]. לנז) [לעיל קלח.]. לני) [לעיל קלח.]. לניא) [לעיל קלח.]. לניב) [לעיל קלח.]. לניג) [לעיל קלח.]. לניז) [לעיל קלח.]. לניח) [לעיל קלח.]. לניט) [לעיל קלח.]. לכו) [לעיל קלח.]. לכוא) [לעיל קלח.]. לכז) [לעיל קלח.]. לכח) [לעיל קלח.]. לכט) [לעיל קלח.]. ללא) [לעיל קלח.]. למ) [לעיל קלח.]. למא) [לעיל קלח.]. למב) [לעיל קלח.]. למג) [לעיל קלח.]. למד) [לעיל קלח.]. למז) [לעיל קלח.]. למח) [לעיל קלח.]. למט) [לעיל קלח.]. לנ) [לעיל קלח.]. לנא) [לעיל קלח.]. לנב) [לעיל קלח.]. לנג) [לעיל קלח.]. לנד) [לעיל קלח.]. לנה) [לעיל קלח.]. לנז) [לעיל קלח.]. לני) [לעיל קלח.]. לניא) [לעיל קלח.]. לניב) [לעיל קלח.]. לניג) [לעיל קלח.]. לניז) [לעיל קלח.]. לניח) [לעיל קלח.]. לניט) [לעיל קלח.]. לכו) [לעיל קלח.]. לכוא) [לעיל קלח.]. לכז) [לעיל קלח.]. לכח) [לעיל קלח.]. לכט) [לעיל קלח.]. ללא) [לעיל קלח.]. למ) [לעיל קלח.]. למא) [לעיל קלח.]. למב) [לעיל קלח.]. למג) [לעיל קלח.]. למד) [לעיל קלח.]. למז) [לעיל קלח.]. למח) [לעיל קלח.]. למט) [לעיל קלח.]. לנ) [לעיל קלח.]. לנא) [לעיל קלח.]. לנב) [לעיל קלח.]. לנג) [לעיל קלח.]. לנד) [לעיל קלח.]. לנה) [לעיל קלח.]. לנז) [לעיל קלח.]. לני) [לעיל קלח.]. לניא) [לעיל קלח.]. לניב) [לעיל קלח.]. לניג) [לעיל קלח.]. לניז) [לעיל קלח.]. לניח) [לעיל קלח.]. לניט) [לעיל קלח.]. לכו) [לעיל קלח.]. לכוא) [לעיל קלח.]. לכז) [לעיל קלח.]. לכח) [לעיל קלח.]. לכט) [לעיל קלח.]. ללא) [לעיל קלח.]. למ) [לעיל קלח.]. למא) [לעיל קלח.]. למב) [לעיל קלח.]. למג) [לעיל קלח.]. למד) [לעיל קלח.]. למז) [לעיל קלח.]. למח) [לעיל קלח.]. למט) [לעיל קלח.]. לנ) [לעיל קלח.]. לנא) [לעיל קלח.]. לנב) [לעיל קלח.]. לנג) [לעיל קלח.]. לנד) [לעיל קלח.]. לנה) [לעיל קלח.]. לנז) [לעיל קלח.]. לני) [לעיל קלח.]. לניא) [לעיל קלח.]. לניב) [לעיל קלח.]. לניג) [לעיל קלח.]. לניז) [לעיל קלח.]. לניח) [לעיל קלח.]. לניט) [לעיל קלח.]. לכו) [לעיל קלח.]. לכוא) [לעיל קלח.]. לכז) [לעיל קלח.]. לכח) [לעיל קלח.]. לכט) [לעיל קלח.]. ללא) [לעיל קלח.]. למ) [לעיל קלח.]. למא) [לעיל קלח.]. למב) [לעיל קלח.]. למג) [לעיל קלח.]. למד) [לעיל קלח.]. למז) [לעיל קלח.]. למח) [לעיל קלח.]. למט) [לעיל קלח.]. לנ) [לעיל קלח.]. לנא) [לעיל קלח.]. לנב) [לעיל קלח.]. לנג) [לעיל קלח.]. לנד) [לעיל קלח.]. לנה) [לעיל קלח.]. לנז) [לעיל קלח.]. לני) [לעיל קלח.]. לניא) [לעיל קלח.]. לניב) [לעיל קלח.]. לניג) [לעיל קלח.]. לניז) [לעיל קלח.]. לניח) [לעיל קלח.]. לניט) [לעיל קלח.]. לכו) [לעיל קלח.]. לכוא) [לעיל קלח.]. לכז) [לעיל קלח.]. לכח) [לעיל קלח.]. לכט) [לעיל קלח.]. ללא) [לעיל קלח.]. למ) [לעיל קלח.]. למא) [לעיל קלח.]. למב) [לעיל קלח.]. למג) [לעיל קלח.]. למד) [לעיל קלח.]. למז) [לעיל קלח.]. למח) [לעיל קלח.]. למט) [לעיל קלח.]. לנ) [לעיל קלח.]. לנא) [לעיל קלח.]. לנב) [לעיל קלח.]. לנג) [לעיל קלח.]. לנד) [לעיל קלח.]. לנה) [לעיל קלח.]. לנז) [לעיל קלח.]. לני) [לעיל קלח.]. לניא) [לעיל קלח.]. לניב) [לעיל קלח.]. לניג) [לעיל קלח.]. לניז) [לעיל קלח.]. לניח) [לעיל קלח.]. לניט) [לעיל קלח.]. לכו) [לעיל קלח.]. לכוא) [לעיל קלח.]. לכז) [לעיל קלח.]. לכח

למיקם מקמי ספר תורה לא ידעינן אלא מקל וחומר דגברא רבא: **א"ר** היא מצות עשה שהומן גרמא. שהומן גורם להתחייב בה שאין חובתה חלה אלא לזמן קצוב: טובה ורוב שופר וציצית. איכא נוסחי דלא גרסי צינית דלדידהו סבר האי תנא דלילה זמן צינית ונוהגת היא בנשים לפי שאין הזמן גרמא ואיכא דגרסי לה ואמרו כר' שמעון דפוטרי נשים מצינית כדאיתא בפ' התכלת^א ומפרש טעמיה התם מדכתיב וראיתם אותו פרט לכסות לילה כלומר והוא לה מצות עשה שהומן גרמא וק"ל כרבי שמעון משום דסוגיין כותיה דבפרק במה מדליקין (דף סה:) ובפרק התכלת (דף מ.) גבי סדין דפטרינן מצינית אמרינן גזירה משום כסות לילה וכיון דנקיטינן האי טעמא ושנקינן טעמי אחריני דאיתנהו בפרק התכלת^א שמא יקרע סדינו בתוך שלש וכו' ש"מ דקושטא הוא ודאמרינן התם ובפ"ק דסוכה (דף יא.) דמר עמרם חסידא רמא תכלתא לפרומא דאינשי ביתיה משום מדת חסידות בעלמא הוא דעבד הכי והיינו דאיהו בלחוד רמא ורבנן אחריני לא. ומיהו מקשו הכא היכי הויה צינית מ"ע שהומן גרמא דהא כסות שהוא מיוחד ללילה אפי' לובשו ציוס פטור שאם לא תאמר כן חייב הסדין בצינית שהרי אדם מתכסה בהן ציוס ומינה דכסות המיוחד ליום חייב אפילו בלילה ונמנא שהכסות שחייב בצינית לעולם מתחייב בו ואפילו בלילה ואין הזמן גורם מצוה זו כלל י"ל דאף על גב דכסות לילה ציוס נמי פטור אפ"ה כסות יום בלילה פטור דלעולם לא מחייב עד דאיכא תרתי כסות המיוחד לראיה ובזמן ראיה דקרא דוראיתם הכי משמע ומש"ה כסות לילה כיון שאינו מיוחד לראיה פטור אפילו ציוס וכסות יום נמי בלילה דלאו שעת ראיה היא פטור מיהו אכתי קשיא אפילו הכי אמאי פטורות נימא לא תלבש שעטנו גדילים תעשה לך אמר רחמנא כל שישנו בלא תלבש איתנהו בגדילים והני נשי הוילי ואיתנהו בלא תלבש איתנהו בגדילים דמהאי טעמא מחייבין נשים במצוה [פסחים דף מג:] דכתיב לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות ודרשינן דכל דאיתיה בכל תאכל חמץ איתיה בקום אכול מצוה יש לומר דכיון דאינטריכא לן הך היקשא [יבמות דף ז.] למשרי כלאים בצינית לא דרשינן ביה נמי הא לאפוקי מכלל דשאר מצות עשה שהומן גרמא דנשים פטורות ומשמע לן טפי היקשא למשרי כלאים בצינית מלחויבי נשים משום דלישנא דקרא משמע הכי לא תלבש שעטנו גדילים תעשה לך מהם וכי תימא והא אמרינן בריש ערכין [דף ג:] הכל חייבין בצינית כהנים ליום וישראלים ופרכינן פשיטא אי הני לא מחייבי מאן קא מיחייב ומיהו כהנים אינטריכא ליה סלקא דעתך אמינא לא תלבש שעטנו גדילים אמר רחמנא מאן דאיתיה בלא תלבש שעטנו איתיה בגדילים תעשה לך והני כהני הוילי ואשתרי כלאים לגבייהו אימא לא לחייבו קמשמע לן דנהי דאשתרי בעידן עבודה שלא בעידן עבודה לא אשתרי משמע דאילו אשתרי לגמרי הוו פטורין כהנים מהיקשא ואמאי נימא דלהתיר כלאים בצינית בלחוד הוא דאחא כדאמרינן גבי נשי לאו קושיא היא דכיון דעל כרחיק הקישו הכתוב להתיר כלאים בצינית וקרא הכי קאמר גדילים תעשה לך מהם א"כ בהדי מאן דאיתסר להו כלאים משמע קרא ואי כהנים לא מחייבי בכלאים כלל ממילא פטירי אבל הכא גבי נשים ליכא למימר הכי: **א"ר** זו היא מצות עשה ש"מ הזמן גרמא מוזהר ומעקה אברה ושלוה הקן. וא"ת אמר ליה לזמנא מורה אברה ושלוחה והני חייבין לא מחייבין משום נוסחא שרבו מחייבין בלאו דורהו דאל לא חייבין

חמש עשרה נשים פרק ראשון יבמות

(א) צ"מ לב. (ב) ו'ל א"י
ה' סולס ס'ו. (ג) ו'קדא
כא, (ד) ו'דכריס כב, (ה)
(ו) ו'קדא ו'ו, (ז) ו'שמות
כה, (ח) ו'קדא טו, (ט) ו'ל
וציוס השניע משבות למען
יטח שוך וממוך, (י)
ט' רש"ל מ"ו.

תורה אור השלם

1. איש אמו ואביו
תיראו ואת שבתותי
תשמרו אני י' אלהיכם:
ויקרא יט ג
2. את שבתותי תשמרו
ומקדשי תיראו אני י'
ויקרא יט ג

גליון הש"ם

גמ' יכול יהא בנין בית
המקדש דוחה שבת. עין
שע"ט דף טו ע"ב רש"י
ד"ה אין בנין:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והא תנא
בעלמא קאי ולא פריך.
והא תנא בעלמא גמר
לאוי וכו': (ב) תוס' ד"ה
(ג) ו'קדא טו, ע"ב רש"י
ה"א דדמי להביו אל"ת
ועשה ליכא כ"ו:

מוסף רש"י

אני ה' כולכם חייבים
בכבודי. אפי' שאתם
לך ירא את אהרן, אני
אלון לשיכס, ואם אמר
לך אהרן עזר על דבני
לחלל שנת, אל תשמע
לו (בר' כב.ב), ומקדשי
תיראו כולכם חייבים
בכבודי. אתם והמקדש
חייבים בכבודי שהייתם
על השבת (שבוש"ט).

לאו דמחמר. אחר בהמה שהו בלאו דלא תעשה כל מלאכה אתה
ובהמתך (שמות כ) ובהאי לאו ליכא כרת דלא בעיד מעשה בגופיה
וכמ"ד צ"פ מי שהשקיך (שנת דף קנד). המחמר אחר בהמתו בשבת
פטור: ואפ"ה לא דחי. בתמיה: וליגמר מהכא. דלא דחי אפילו לאו
גרידא: וכי סימא שאני לאוי דשבת
דחמירי. דק"ל (עירובין דף סט): מחלל
שבת כעובד עבודת כוכבים ומשום
הכי אפי' לאו גרידא לא דחי ומנייהו
לא גמרינן: והא תנא בעלמא קאי
ולא פריך. והא אשכחן תנא בעלמא
דליף שאר לאוי כגון לאו דלא יטמא
דכהן ולאו דלא תוכל להתעלס מלאו
דשבת לחומר ולא פרכין שאני
לאוי דשבת דחמירי: אמר לו אביו.
לכהן: היטמא. צבית הקברות
לחשיב אציה או שהיתה עומדת
בחון ואמר לו אל תחזיר יכול ישמע
לו ת"ל איש אמו ואביו וילפינן לאו
לטומאה ולא דשבת אציה מלאו
דשבת: אלא. לעולם דחמיר ליה
שחוט לי בשל לי ופ"ה לא איצטרך
עליהם דאיכא למיפך מה להנך שחוט
לי בשל לי שכן הכשר מנוה צמילול
שבת בעקירת לא תעשה הוא מקיים
עשה דכבוד וחו הכשר קיומו ואי
אפשר לקיימו בלא עקירת לאו הלכך
אי לא כתב את שבתותי תשמורו
ה"א לידמי אצל ייבום לא זה בלבד
הכשר קיום העשה שהרי יכול לחלוץ
ולא יעקר לאו של ערוה ולא איצטרך
עליה: מאי לאו צנונה וסוסה.
איצטרך למימר אף על גב דלא
מלאכה הוא ואיכא כרת אי לאו
דאשמעינן ה"א אתי עשה דועשו לי
מקדש^ו ודחי לאו דשבת: והא
תנא בעלמא^א (א) גמר. לאוי דטומאה
והעלם אציה מלאו דשבת ולא פריך:
תיפוק לי מהסם. מאיש אמו ואביו
תיראו להכשר מנוה הוא ולא דחי
למה ליה למיהדר למכתב הכא את
לאו דתיף מנייה דאפילו בלא הכשר מנוה
זהדיא דלא דחי אמרינן דדחי אס כן איצטרך
עליה: נאמר
שמירה בשבת ומורא במקדש. והקישן הכתוב
בפסוק אחד:^ו

לידמי כדאמר בסוף אלו מציאות (צ"מ דף זב). דה"א אי לאו קרא
לידמי ל"ת ועשה מהאי טעמא וי"ל דעשה ולי"ת דקיל ה"א לידמי
אצל ל"ת שיש בו כרת לא ה"א דדחי (א) ולהכי ל"ת ועשה ליכא
למידק הא בעלמא דחי כדדייק אלא תעשה שיש בו כרת דדוקא
ל"ת שיש בו כרת דבלאו קרא ה"א
דלא דחי איכא למידק הא בעלמא
דחי ולי"ת וכוין דהשתא צעי למימר
דבעלמא דחי ל"ת שיש בו כרת כ"ש
דלידמי בעלמא ל"ת ועשה ולי"ל
דאש"י דא"כ ה"ל למיפך אלא הא
דק"ל דאין עשה דוחה ל"ת ועשה
נגמר מהכא דדחי כדפרי לעיל (דף ה).
וי"ל דהשתא דליפינן דבעלמא דוחה
ל"ת שיש בו כרת ע"כ גרע מל"ת
ועשה דחי אפשר שיהיה עשה ל"ת
ועשה דמאי אולמיה דחאי עשה מהאי
עשה והא דהוה צעי למימר בסוף
אלו מציאות (צ"מ דף זב). דעשה
דכבוד לידמי ל"ת ועשה היינו משום
דעדיף דהוקש כבוד לכבוד המקום
וא"ת אי בעלמא דחי א"כ קרא
דכלאים צבית למה לי ויש לומר
דאיצטרך לכדבא ולתנא דבי רבי
ישמעאל נמי איצטרך דלא מדרש
הכך נין כנף דוקא אמר לומר
ופשטים לפשטים ועוד ס"ד דלא
לידמי עשה צבית לאו דכלאים שאין
שום צנשים למ"ד נשים פטורות
מציית ועליל דהוה צעי למילף
מעשה דמורע דלידמי עשה את ל"ת
(ועשה) משמע דצעי למילף מהתם
אפילו כלאים צבית ע"כ אכתי לא
אסיק אדעתיה שיש חילוק בין שיה
בכל עד דפריך ליה וצ"פ שני זיירים
(מוז' ד' נח. וס) דליף לגמרי בעלמא
מראשו איכא למימר סבר דנשים
חייבות צבית וא"ת ראשו למה לי
כיון דדחי אפילו לאו שיש בו כרת
וי"ל דאיצטרך לאשמעינן דהקפת כל

בב א מיי פ"א מהל' בית
המדרה הלכה יב:

תוספות ישנים

דחי דאדרבה מסבא אית
לן למימר דאין עשה דוחה
ל"ת שיש בו כרת אלא ה"ק
ואת שבתותי תשמורו
מיותר להשמיעו הא
בעלמא דחי דחי אהרין
בעלמא לא דחי לשמוק קרא
משבתותי תשמורו ואלא
ידענא דלא דחי מסבא
אלא ודאי מייבת קרא
לאשמעינן דבעלמא דחי.
ואין להקפ"י מתי ענה לעיל
דאמרין מתי מפסת ומילה
ולא אמרין מדאצטרך.
והא אמרינן מדאצטרך.
וי"ל דשאני לעיל דפסק
ומילה הימרה הוא זה לא
ידעין מסבא אלא הכא
דחתא קרא לאסורא אן
לומר נילף מיהא דא"כ
לשמוק קרא מיהא דלעולם
מיהא מסבא דאין עשה
דוחה ל"ת שיש בו כרת.
וא"ת א"כ מתי האי דקאמר
לעיל יכול יהא כבוד אב ואם
דוחה שבת מינן לומר כן
כיון דלא דעדין קרא דאת
שבתותי תשמורו לאו לעולם
בלא פסוק יש לנו לומר דלא
דחי. ופי' רבי יוסף קאמן
(א) דיימא הכי יוכל יהא
כבוד אב ואם דוחה את
השבת דיימא עליה
להימרה מיהא דהלן יבוס אף
כאן יבוס. ויימא הכי נאמר
כאן עליה ונאמר עליה
מה להלן ערוה אף כהן
ערוה וקאמר רחמנא
(דברים כה ה) יבמה יבא
עליה וילף מיהא בעלמא
(דדחי ל"ת שיש בו כרת)
ת"ל את שבתותי תשמורו
וא"כ לא מנינו למימר עליה
להימרה דא"כ לשמוק קרא
מעליה ואין הוי דיעין
מאת שבתותי תשמורו
דמשמע הא בעלמא דחי
ומדאצטרך עליה דחי
דעליה לאסורא: אלא לאו
דמחמר. וא"ת למה ס"ד
למימר בשחוט לי בשל לי
מעיקרא יומר מבלאו
דמחמר. וי"ל משום דכתיב
שבתותי תשמורו דמשמע
דבעיקר שמירה איירי
והיינו במלאכה שבגופו
דהיינו שחוט לי בשל לי אצל
לאו דמחמר אינו אלא
מלאכה בעלמא: ודחי הכא
פריך למה לי עליה הא
שחט בלא לומר דאף ממליצה
פטורה:

(א) נראה דל"ל דחי קאמר
יכול יהא וכו'.

הראש שמה הקפה ומפסת
איצטרך קרא כיון דבעלמא דחי דס"ד
למילף לעינן שבת מכבוד
אב ואם דלא דחי וה"א דשבת לא
דחי אע"ג דבעלמא דחי:
נ"גמ"ר מהכא ד"א דחי. משמע דחי
איירי בשחיטה ובישול
ניחא ותימה דמנא ליה לתנא
לאוקמי קרא בשחיטה
וי"ל דדייק תנא מדלא אשמעינ'
דחא אתי למיטעי וא"ת והיני
נגמר מהכא דלא דחי דלמא שאני
הכא דחי עשה ולא
מלאכה הוא ואיכא כרת אי לאו
דאשמעינן ה"א אתי עשה דועשו לי
מקדש^ו ודחי לאו דשבת: והא
תנא בעלמא^א (א) גמר. לאוי דטומאה
והעלם אציה מלאו דשבת ולא פריך:
תיפוק לי מהסם. מאיש אמו ואביו
תיראו להכשר מנוה הוא ולא דחי
למה ליה למיהדר למכתב הכא את
לאו דתיף מנייה דאפילו בלא הכשר מנוה
זהדיא דלא דחי אמרינן דדחי אס כן איצטרך
עליה: נאמר
שמירה בשבת ומורא במקדש. והקישן הכתוב
בפסוק אחד:^ו

הראש שמה הקפה ומפסת
איצטרך קרא כיון דבעלמא דחי דס"ד
למילף לעינן שבת מכבוד
אב ואם דלא דחי וה"א דשבת לא
דחי אע"ג דבעלמא דחי:
נ"גמ"ר מהכא ד"א דחי. משמע דחי
איירי בשחיטה ובישול
ניחא ותימה דמנא ליה לתנא
לאוקמי קרא בשחיטה
וי"ל דדייק תנא מדלא אשמעינ'
דחא אתי למיטעי וא"ת והיני
נגמר מהכא דלא דחי דלמא שאני
הכא דחי עשה ולא
מלאכה הוא ואיכא כרת אי לאו
דאשמעינן ה"א אתי עשה דועשו לי
מקדש^ו ודחי לאו דשבת: והא
תנא בעלמא^א (א) גמר. לאוי דטומאה
והעלם אציה מלאו דשבת ולא פריך:
תיפוק לי מהסם. מאיש אמו ואביו
תיראו להכשר מנוה הוא ולא דחי
למה ליה למיהדר למכתב הכא את
לאו דתיף מנייה דאפילו בלא הכשר מנוה
זהדיא דלא דחי אמרינן דדחי אס כן איצטרך
עליה: נאמר
שמירה בשבת ומורא במקדש. והקישן הכתוב
בפסוק אחד:^ו

כיון דדחי אפילו לאו שיש בו כרת
וי"ל דאיצטרך לאשמעינן דהקפת כל

אשי אם כן לגלות ערותה דחדא היכי משכחת לה, לא הוּו מסקי אדעתיהו בכולה שמעתין עד התם במסקנא⁵, כי היכי דרב אשי לא הוה מסיק לה⁶ אדעתיה. ורבא נמי דאמר ערוה לא צריכא קרא, מהאי טעמא דלגלות ערותה דחדא קאמר לה, ועליה קא סמיך למימר דעליה לא צריך למיסר⁷ ערוה, דמלגלות ערותה שמעינן לה, ומינה דאין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת. והוא הדין דהוה מצי רבא למימר, עליה להיתירא לא מצית אמרת, דתיקשי לך מנא לן דבעלמא דחי, דאם כן לגלות ערותה דחדא היכי משכחת לה, וכדתרצינן אדרב אשי⁸, אלא משום דעד השתא הוה פשיטא להו דאתי עשה ודחי לא תעשה שיש בו כרת, משום הכי אהדר להו רבא בההוא לישנא דלא דחי, וקושטא דמלתא אמר להו. כן תירצו בתוספות⁹.

טעמא דכתב רחמנא את שבתותי תשמורו הא לאו הכי דחי. כלומר ולהכי איצטריך עליה לאיסורא. ואיכא למידק¹⁰, אימא איפכא, דעליה להיתירא ואת שבתותי תשמורו לאיסורא ולגלויי אעלמא דלא דחי, ולא ניליף מיבום לקולא, דקולא וחומרא לחומרא מקשינן לקולא לא מקשינן, כדאמרינן לקמן¹¹, וכדאמרינן נמי הכא נגמר מהכא דלא דחי, כלומר ולחומרא. ויש מתרצים, דאי משום הא לא איצטריך את שבתותי, דלעולם מיבום לא ילפינן, הואיל ועיקר מצותו ע"י דחיה. וקשיא לי, דהא כי מייתנין לה לקמן¹¹ בהיקישא דר' יונה, ואמרינן סד"א מה אשת אח שריא אף כל עריות נמי שריין אמר רחמנא עליה, לא דחינן אי משום הא לא איצטריך דשאני אשת אח דעיקר מצוה בכך. ואיכא למימר, דשאני התם דמותרת¹² היקישא אתינן לה, דהוקשו כל העריות, וכיון דאקשינהו חד דינא אית להו לכולהו מילי, בין לקולא בין לחומרא. והא דלא גמרינן מציצית, דלא דחי את לאו שיש בו כרת¹³. איכא למימר, משום דדילמא סבירא

הוא דאתא, וכשתמצא לומר דלמיסרה לערוה הוא דאתא ליגמר מינה דבעלמא דחי. ובתוספות מתרצים, דודאי מעליה מצי למיגמר הא בעלמא דחי, אלא משום דבריתא קתני שומע אני אפילו באחת מכל העריות, משמע להו דמקמי דתיתי עליה ידעינן הכי, ועליה למיסר איצטריך. ואע"ג דאמר רבא לקמן⁷, ערוה לא צריכא קרא וצרה נמי לא צריכא קרא, דאלמא הא דקתני בבריתא שומע אני לאו דוקא, אלא משום שיטפא דצרה שלא במקום מצוה נקט לה. ההיא סברא דרבא היא, ואנן השתא הוה ס"ד דבריתא דוקא קתני שאני שומע בין בעריות בין בצרות⁸. וזה נכון. וי"ל עוד, דאי בעלמא לא אשכחן⁹ בהדיא עשה דדחי לא תעשה שיש בו כרת, מעליה לא נגמר אעלמא דדחי, ולא דרשינן נמי עליה דאמר קרא לאיסורא, משום דאדרבה הוה דרשינן ליה להיתירא, והוה דרשינן הכי, נאמר כאן עליה ונאמר להלן עליה מה להלן באחות אשה אף כאן באחות אשה וקאמר רחמנא יבמה יבא עליה, ומשום דבעלמא לא דחי איצטריך קרא להיתירא¹, אלא ודאי כיון דלא דריש ליה תנא להיתירא, אלא אדרבה דריש ליה איפכא לאיסורא, ש"מ דשמעינן בעלמא דאתי עשה ודחי לא תעשה שיש בו כרת, והלכך עליה לא איצטריך להיתירא דאם כן לישתוק קרא מיניה ואנא ידענא דדחי כדדחי בעלמא, ומשום הכי מהדר מנא לן בעלמא דדחי, ולא ילפינן מעליה דבעלמא דחי. והיינו נמי דכי אמר רבא לקמן² ערוה לא צריכא קרא דאין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת, פריך רב אשי³ ממאי דהאי עליה לאיסורא דילמא להיתירא, ומשום מילתיה דרבא פריך לה רב אשי, דכל היכא דהוה ס"ד למילף משום דוכתא דבעלמא דחי, לא הוה מצי רב אשי למיפרך הכי מטעמא דאמרן, אבל מדפריק⁴ רבא דערוה לא צריכא קרא, מיד פרכה רב אשי, וכסברא דכולה סוגיין. והא דמהדרינן עליה דרב

להתירה. 2 ח, א. 3 שם, ב. 4 בכ"י א: מתירוץ. 5 בכ"י ב: כדמסיקנא. 6 בכ"י ב: להא. 7 בכ"י ב: למתסר. 8 בכ"י ב: וכדתרצינן אדרב אשי. 9 כ"כ בחוס' לעיל ג, ב ד"ה טעמא, בשם ר"י, וכ"ה בחוס' הרא"ש ועיי"ש בתוס' ישנים. 10 כה"ק תוס' ד"ה טעמא. 11 ח, א. 12 כ"ה בנדפס, ובכ"י ב חסרה מילה זו, ובכ"י א חסר כל הדיבור. ונראה שצ"ל: שמחמת. 13 כה"ק

97 ח, א. 98 רבינו כתב תירוץ זה בשם התוס', אמנם התוס' לעיל ג, ב ד"ה טעמא, כתבו בלשון וכ"ת פירוש זה, ודחו מלקמן ח, א. והרמב"ן ג, א ד"ה הא דדייקנן כ"כ בשם התוס', וכ"כ הריטב"א בשם התוס'. וכ"כ רבינו בתשובה שם תירוץ זה בשם התוס', ומסיק: וזה נכון אע"פ שאינו ניצל מן הקושיות לגמרי. 99 בנדפס: דאי בעלמא אשכחן. 100 בכת"י ב: איצטריך עליה

הכא נמי דילמא איצטריך למילף מיניה בכל התורה כולה דלא דחי אלא לא תעשה גרידא ככלאים, הא שיש בו כרת לא. ומתרצים²³, דכל היכא ודאי דליכא אלא חד קרא גמרינן מיניה, מה התם לא דחי בעלמא נמי לא דחי, אבל הכא כי דרשינן מכבוד אב ואם דלא דחי, וכתובים נמי עליה דלא דחי, הווי להו כשני כתובים הבאין כאחד, ואין מלמדין שלא ידחו אלא שידחו, וללמד על עצמן בלבד באו שלא ידחו. וא"ת אם כן מעיקרא מאי קא מיבעיא להו, שיש בו כרת היכא אשכחן דדחי דאיצטריך עליה למיסרה, דילמא כי איצטריך עליה לאגמורי על כל התורה דלא דחי. י"ל דעליה כיון דאיכא למימר דאתי לגזרה שוה אחרנא כדלקמן, לא עבדינן מיניה בנין אב וכדכתיבנא לעיל²⁴, אלא אדרבה הוה גמרינן מציצית דמופנה דדחי, דמה לי איסורא רבה מה לי איסורא זוטא, והשתא נמי דהוה ס"ד דאת שבתותי תשמורו ללאו דמבשל הוא דאתא ולומר דלא דחי, דרשינן נמי עליה לכיוצא בו דלא דחי, הא בכל התורה דחי דהווי להו שני כתובים. ומיהו כי מוקמינן ליה בלאו דמחמר, ודאי איכא למשמע מיניה איפכא, דכיון דאיכא למיגמר מציצית דדחי, ואת שבתותי תשמורו לגופיה הוא דאתא, משום דאתא ורביין חייבין בכבודי, ואיכא למימר נמי דמואת שבתותי תשמורו גמרינן לכל התורה דלא דחי, וכלאים בציצית לגופיה, משום דציצית שקולה כנגד כל המצוות, וכיון דאיכא לאקושי להאי ואיכא לאקושי להאי, לחומרא מקשינן לקולא לא מקשינן ולא דחי²⁵. ואינו מחוור לי, דכיון דאמרינן²⁶ דאי לאו את שבתותי תשמורו, הוה אמינא דעליה לא מוכח, ולא עבדינן מיניה בנין אב ואפילו לחומרא, כיון דאיכא למימר דלגזרה שוה הוא דאתא, כי כתיב נמי את שבתותי תשמורו, אמאי לא אמרינן דעליה דלמא לגזרה שוה, ואם כן הוה ליה את שבתותי חד

לן מה לי חומרא זוטא מה לי חומרא רבה כדאיתא לקמן¹⁴, ואלא מיהו ודאי אלו קמה¹⁵ לן דאתי עשה ודחי לא תעשה שיש בו כרת, הווינן יכולין לאקשוויי אם כן סמוכין דציצית למה לי, דכיון דאפילו לא תעשה שיש בו כרת דחי כל שכן לא תעשה גרידא, אלא דשקלינן וטרינן בה ולא קמה¹⁵ לן דדחי. ובתוספות¹⁶ מתרצים, דהא דלא גמרינן מציצית דלא דחי לא תעשה שיש בו כרת, משום דאיכא למימר, דלמאי דקס"ד למיגמר השתא משבת, צמר ופשתים לא מייתר לן כלל, דאיצטריך דדוקיה¹⁷ כדרכא לומר דצמר ופשתים פוטרינן בין במינן בין שלא במינן, וראשו נמי לא מייתרא. אי נמי י"ל, דדילמא כלאים בציצית איצטריך, משום דציצית עשה שאינו שוה בכל, סד"א דעשה שאינו שוה לא דחי לאו השוה בכל, משום הכי איצטריך למשרי בהדיא כלאים בציצית¹⁸.

[ו, א] לא בלאו דמחמר אלא דקימא לן דאתי עשה ודחי לא תעשה ליגמר מהכא דלא דחי. ואיכא למידק¹⁹, מאי שנא כי מוקמינן ליה בשחוט לי בשל לי דדייקינן מיניה הא בעלמא דחי, וכי מוקמינן ליה בלאו דמחמר דייקינן מיניה איפכא וללמד על כל התורה להיות כמוהו. ואיכא למימר, דכי מוקמינן לה בשחוט לי בשל לי, אי ס"ד²⁰ דניגמר מיניה בעלמא לאיסורא, לישתוק קרא מיניה, דמהיכא תיתי דאתי עשה ודחי לא תעשה חמור שיש בו כרת. ויש מקשים²¹, דהא ליתא, דדילמא איצטריך דאי לאו דגלי לך רחמנא את שבתותי תשמורו, הוה אמינא דדחי כדדחי לאו דכלאים גרידא, דמה לי איסורא זוטא מה לי איסורא רבה, וכדאמרינן לקמן²² מאי או אינו דקאמר, סד"א אטו עשה דדחי לא תעשה לאו לא תעשה חמור מיניה וקא אתי עשה ודחי ליה מה לי חומרא רבה מה לי חומרא זוטא תלמוד לומר לא תבערו,

מדברי התוס' שם, ובריטב"א כ"ז בקיצור. וע"ע בשו"ת רבינו שם. 19 כה"ק הרמב"ן בד"ה הא דדייקינן. 20 בנדפס: בשחוט לי בשל לי ליכא אלא כדאמר דאי ס"ד. 21 כ"ז ברמב"ן. 22 ז, א. 23 גם זה ברמב"ן. 24 לעיל ה, ב ד"ה איכא למידק, ולעיל ה, א ד"ה אלא לרבנן, ולעיל ד, ב ד"ה הני. 25 כל הדיבור עד כאן הוא מדברי הרמב"ן בד"ה הא דדייקינן. 26 בכ"ב:

תוס' בסוד"ה טעמא. וכה"ק הרמב"ן והריטב"א, ועיין מש"כ בזה המהרש"א ובערל"ג, ובישרש יעקב. 14 ז, א. בכ"ב: כדאמרינן לקמן. תירוץ זה כתב הרמב"ן כאן בד"ה ל"ת שיש בו כרת. 15 שם: קימא. וברמב"ן: קמא. 16 סוד"ה טעמא. עיין בריטב"א שכ"כ בקיצור. 17 נראה שצ"ל: לדוקיה. ובכ"ב לא ברורה מילה זו. או שצ"ל כדוקיא דרבא, וכ"ה בשו"ת רבינו ח"א סי' שנה. 18 כ"ז

בשני לאוין. ורבי אברהם אמר כי הטעם בעבור כי חג השבועות בכורי קציר חטים, הוהיר שלא תשכח מה שצויתך לעשות בימים ההם. והנכון בעיני כי "ובקצרכם את קציר ארצכם" רמז לקציר הנזכר בראש הפרשה (בפסוק י), יאמר, כי כשתבואו אל הארץ וקצרתם את העומר ראשית קצירכם לא תכלה פאת השדה ההוא לצורך העומר ולא תלקט תלקט, לומר שלא תרחה המצוה ההיא את הלאוין האלה.

(כד) יהיה לכם שבתון. שיהיה יום שביתה לנוח בו. ואמרו רבותינו (שבת כד:): שבתון עשה הוא. והנה העושה מלאכה ביום טוב עובר בלאו ועשה, והשובת בו מקיים עשה. ועל דעתם, המועדות כולם הוקשו זה לזה, כי לא נאמר שבתון בחג המצות ולא בעצרת. ובמכילתא ראיתי בפרשת החדש הזה (שמות יב): ושמרתם את היום הזה (שם יב ז) למה נאמר, והלא כבר נאמר: כל מלאכה לא יעשה בהם (שם פסוק מז), אין לי אלא דברים

התח 02/09/2018

טוב ירושלים

ורבי אברהם כתב שההסבר הוא, שמכיון שחג השבועות הוא תחילת קציר חטים, הפסוק מזהיר שלא נשכח את מה שצוה לעשות בימים אלה*.

והנכון בעיני ש"ובקצרכם את קציר ארצכם" מוסב על קציר העומר הנזכר בתחילת הפרשה (בפסוק י), והפסוק אומר שכאשר תבואו אל הארץ ותקצרו את העומר ראשית קצירכם, לא תכלו את פאת השדה ההיא לצורך העומר*, ולא תלקטו את הלקט לצרכו*, כלומר, שלא תדחה* מצות העומר את הלאוין הללו.

באחד בחודש יהיה לכם שבתון, יום שביתה ומנוחה מדברים שיש בעשייתם טורח ועמל, גם אם אין בהם איסור מלאכה.

(כד) יהיה לכם שבתון*. הפסוק אומר שיהיה יום שביתה לנוח בו. ואמרו רבותינו (שבת כד:): שבתון עשה הוא. ולפי זה העושה מלאכה ביום טוב עובר בלאו* ועשה, והשובת בו מקיים עשה. ולדעתם כל המועדים הוקשו זה לזה*, שהרי לא נאמר שבתון לא בחג המצות ולא בחג השבועות.

ובמכילתא ראיתי בפרשת החודש הזה לכם (שמות יב): ושמרתם את היום הזה (שם פסוק ז) למה נאמר, והלא כבר נאמר (בפסוק שלפניו): כל מלאכה לא יעשה בהם, אין לי אלא דברים שהם משום

פני ירושלים

פאה, ויקדיש רק ג' סאין, וישאיר פאה על השאר. לצרכו. כלומר, אם מצא קרוב לירושלים רק שדה שיש בה ג' סאין ושיעור פאה, או שדה שיש בה ג' סאין ועוד ושיעור פאה, ואם יקצור את הג' סאין לא ישארו לו ג' סאין שלמות מפני שינשרו מהן בשעת הקציר, אל ילקט את השבלים שנשרו לצורך העומר, אלא ישלים את החסר לג' סאין משדה אחרת, או יקצור את הכל משדה אחרת יותר גדולה.

שלא תדחה. יש לעיין אם הכונה שלא תדחה לכתחילה, או שגם בדיעבד אינה דוחה.

(כד) שבתון. השאלה היא, מהו "שבתון", כלומר מה יהיה לנו באחד לחודש.

בלאו של: כל מלאכת עבודה לא תעשו (בפסוק הבא).

זה לזה מהיקש דסמוכין או מדכתיב אלה מועדי ה' (להלן פסוק לז). (רבינו בדרשה לר"ה)

לאוין אלה כאן אחרי מצוות חג השבועות. לכן מביא רבינו את פירוש הראב"ע.

בימים אלה. אך לטעם זה היה לפסוק לשנות גם מצות שכחה. לכן ממשיך רבינו שהנכון בעיניו שהפסוק בא לומר שלא ידחה קציר העומר לאוין אלה.

לצורך העומר. כלומר, קציר העומר היה שלש סאין, כדתנן במנחות (י א), ומצותו היה לבא משדה הקרובה לירושלים, כדתנן שם (י ב), והפסוק בא לומר שאם מצא קרוב לירושלים רק שדה שיש בכולה רק ג' סאין, אעפ"י שבעלמא קציר הקדש פטור מפאה, כדתנן בפאה (ד ז), אל יקצור את כולה, אלא ישאיר בה פאה, וישלים את החסר לג' סאין משדה אחרת. או יקצור את כל הג' סאין משדה אחרת שיש בה ג' סאין ושיעור פאה.

או אולי גם כאן קציר הקדש פטור מפאה, והכונה שיקצור משדה אחרת שיש בה ג' סאין ועוד ושיעור

שהן משום מלאכה, דברים שהן משום שבות מנין, תלמוד לומר ושמרתם את היום הזה, להביא דברים שהן משום שבות. יכול אף חולו של מועד יהא אסור משום שבות, והדין נותן, תלמוד לומר ביום הראשון שבתון (להלן כט לט). והנה ידרשו "שבתון" לשבות בו לגמרי אפילו מדברים שאינן מאבות מלאכות ותולדותיהן. אבל לא נתברר לי זה, שאם תאמר שהוא אסמכתא, מה טעם שיאמרו בלשון הזה, כי "שבות" בלשונם נאמר לעולם על של דבריהם, והאיך יתכן לומר דברים שהן אסורין משום שבות של דבריהם מנין שיהו אסורין מן הכתוב. ודרך האסמכתות לשנות שהם מן התורה, לא שיאמרו דבר זה שהוא מדברי סופרים מנין מן התורה, אבל היה לו לומר דברים שאינן מלאכה מנין, תלמוד לומר שבתון.

ונראה לי שהמדרש הזה לומר שנצטוינו מן התורה להיות לנו מנוחה ביום טוב אפילו מדברים שאינן מלאכה, לא שיטרח כל היום למדוד התבואות, ולשקול הפירות והמתכות ולמלא החביות יין, ולפנות הכלים וגם האבנים מבית לבית וממקום למקום, ואם היתה עיר מוקפת חומה ודלתות נעולות בלילה יהיו עומסים על החמורים, ואף יין וענבים ותאנים וכל משא יביאו ביום טוב, ויהיה השוק מלא לכל מקח וממכר, ותהיה החנות פתוחה והתנוני

טוב ירושלם

מלאכה, דברים הם משום שבות מנין, תלמוד לומר ושמרתם את היום הזה, להביא דברים שהם משום שבות. יכול אף חולו של מועד יהא אסור משום שבות, והדין נותן* וכו', תלמוד לומר וכיום הראשון שבתון*. עכ"ל. הרי שהמכילתא דורשת ש"שבתון" בא לומר שנשבות בו לגמרי אפילו מדברים שאינם מאבות המלאכות ותולדותיהן*.

אבל אין זה ברור לי*, שאם תאמר שהמכילתא היא אסמכתא, מה ההסבר שהיא משתמשת בלשון זה*, והלא בלשון רז"ל אמור "שבות" בכל מקום על אסורים מדבריהם, ואיך אפשר לומר "דברים שהם אסורים משום שבות של דבריהם מנין שהם אסורים מהתורה", והרי דרך האסמכתות לומר "מנין שדבר פלוני אסור מהתורה", אבל אין דרכן לומר "דבר זה שהוא מדרכנן מנין שהוא אסור מהתורה", אלא היה למכילתא לומר "דברים שאינם מלאכה מנין, תלמוד לומר שבתון".

לכן נראה לי שכונת המכילתא שהתורה מצוה לנו שיהיה לנו מנוחה ביום טוב אפילו מדברים שאינם מלאכה, ולא שנטרח כל היום למדוד תבואות ולשקול פירות ומתכות*, ולמלא חביות יין, ולפנות כלים ואבנים מבית לבית וממקום למקום. ואם העיר מוקפת חומה ודלתותיה נעולות בלילה* יעמיסו על החמורים, ויביאו כל מיני משאות, ויהיה השוק מלא מכל מקח וממכר, ותהיינה החנויות פתוחות,

פני ירושלם

הסוכות, והוא הדין לחג המצות שלא נאמר אצלו שבתון.

ותולדותיהן, אלא הם רק אסור שבות מדרכנן.

אין זה ברור לי ש"שבות" הנזכר במכילתא זו הם דברים האסורים רק מדרכנן.

בלשון זה "דברים שהם משום שבות".

ומתכות, כגון לשקול כלי או קופיץ (ביצה כח.).

(הרחד"ש)

נעולות בלילה, שהיא כרמלית ואין בה אסור הוצאה

מהתורה, כמו שאמרו בעירובין (ו: וברש"י שם ד"ה

(שם)

ירושלים).

והדין נותן וכו', וההמשך במכילתא שם הוא: הואיל ויום הראשון ויום האחרון קרויין מקרא קדש [כמו שנאמר בפסוק הקודם: וכיום הראשון מקרא קדש וכיום השביעי מקרא קדש יהיה לכם] וחולו של מועד קרוי מקרא קדש [כמו שנאמר להלן (פסוק לז): אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קדש, האמור על חול המועד, כמו שאמרו במכילתא בפסוק שלפניו]. ויו"ט הראשון והאחרון הרי אסורין משום שבות, חולו של מועד שהוא קרוי מקרא קדש [ויש קדושה לפניו ולאחריו] אינו דין שיהא אסור משום שבות, תלמוד לומר ביום הראשון שבתון.

וביום הראשון שבתון האמור להלן (כג לט) אצל חג

מקיף, והשלחנים על שלחנם והזהובים לפניהם, ויהיו הפועלים משכימין למלאכתן ומשכירין עצמם כחול לדברים אלו וכיוצא בהן, והותרו הימים הטובים האלו ואפילו השבת עצמה, שבכל זה אין בהם משום מלאכה. לכך אמרה תורה שבתון, שיהיה יום שביתה ומנוחה, לא יום טורח. וזהו פירוש טוב ויפה.

ואחרי כן ראיתי במכילתא אחריתי דרבי שמעון בן יוחאי (יב טז) ששנו בה לשון אחר: אין לי אלא מלאכה שחייבין על מינה חטאת, מלאכה שאין חייבין על מינה חטאת מנין, כגון לא עולין על אילן ולא רוכבים על גבי בהמה ולא שטין על פני המים ולא מספקים ולא מטפחין, תלמוד לומר כל מלאכה. אין לי אלא דרשות, דמצוה מנין, שאין מקדישין ואין מעריכין ואין מגביהין תרומה ומעשרות, תלמוד לומר שבתון, שבות. וכענין זה היא שנויה בתורת כהנים (לעיל טז כט) ביום הכפורים. ואף על פי שאלו הברייתות חלוקות בלשונן ובמדרשיהן, שמא לדבר אחד נתכוונו, להביא אסמכתא לשבות דרבנן.

ומכל מקום, בין שיהיה פירוש הברייתא הראשונה כמו שאמרנו, או שהן כולן אסמכתות, אבל פירוש "שבתון" כך הוא, שתהיה לנו מנוחה מן הטורח והעמל כמו שביארנו: והוא ענין הגון וטוב מאד. והנה הוזהרו על המלאכות בשבת בלאו ועונש כרת ומיתה,

טוב ירושלם

והחנונים מוכרים, וחלפני הכסף ישבו ליד שולחניהם והזהובים לפניהם, והפועלים ישכימו למלאכתם וישכירו עצמם כבימי חול לדברים הללו וכיוצא בהם, ויהיו הימים טובים ואפילו השבתות מותרים בכל הדברים הללו שאינם אסורים משום מלאכה*. לכן אמרה התורה "שבתון", שיהיה יום שביתה ומנוחה, לא יום טורח. וזהו פירוש טוב ויפה*.

אולם אחר כך ראיתי במכילתא אחרת של רבי שמעון בר יוחאי (יב טז) שאמרו בה לשון אחר, וזה לשונה: אין לי אלא מלאכה שחייבין על מינה חטאת, מלאכה שאין חייבין על מינה חטאת מנין, כגון לא עולין על אילן ולא רוכבים על גבי בהמה ולא שטין על פני המים ולא מספקים* ולא מטפחין, תלמוד לומר כל מלאכה. אין לי אלא דרשות, דמצוה מנין, שאין מקדישין ואין מעריכין ואין מגביהין תרומות ומעשרות, תלמוד לומר שבתון, שבות. עכ"ל. וכעין זה אמרו גם בתורת כהנים (לעיל טז כט). ואעפ"י שהברייתות הללו שונות זו מזו בלשונן ובדרש שלהן*, אולי הן מתכונות לדבר אחד, להביא אסמכתא לאיסור שבות דרבנן.

אך בכל אופן, בין אם פירוש המכילתא הראשונה הוא כמו שכתבתי*, ובין אם גם היא אסמכתא*, הפירוש של "שבתון" הוא: שתהיה לנו מנוחה מטורח ועמל, כמו שביארנו. וזהו הסבר הגון וטוב מאד.

פני ירושלם

כשבת (קנ: ד"ה במחובר). ושם בהשמטות (סי' קצח) כתב שכך מורה לשון הרמב"ם בהל' שבת (כא א).

ולא מספקים על ירך, ולא מטפחין ביד. (רש"י ביצה לו:).

ובדרש שלהן, שבמכילתא דרשב"י למדו איסור שבותין דרשות מ"כל מלאכה", ובת"כ למדו גם שבותין אלה מ"שבתון".

כמו שכתבתי, ש"שבתון" בא לאסור טורח.

אסמכתא ובאה לאסור שבותין דרבנן.

משום מלאכה. כל זה כותב רבינו באורך גם בדרשה לר"ה, ושם מוסיף: וכי זהו הכבוד שצוה הכתוב ביו"ט והעונג שצוה בשבת, שלא יוציא גרוגרת אחת מביתו לרשות הרבים (שבת צא.), אבל יגלגל זבל שבחצר כל היום מלמעלה למטה וימלא ממנו קופות ומשפלות לרפת בקר, ויסיע אבנים גדולות, א"כ אין השבתות מנוחה ואין הימים טובים שבתון אלא מדברי סופרים.

טוב ויפה, ובפ' בא (יב טז) כותב רבינו שהוא פירוש נכון. ובשו"ת חת"ס (ח"מ סי' קפה) כותב שכך מבואר דעת רש"י (בשבת קיד: ד"ה אלא לאו לקניבת ירק), ושכך נראה לו להוכיח ממה שכתבו התוס'.

והטורחים והעמל בעשה הזה, וביום טוב המלאכה בלאו והטורח בעשה. וממנו אמר הנביא (ישעיה נח יג): מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר. וכן: שבת שבתן יהיה לארץ (להלן כה ד), שבת של מנוחה, שלא יחרוש ולא יעבוד אותה כלל. וזהו מה שדרשו שאין בחולו של מועד משום שבות. וזה מן התורה, שאלו מדבריהם כל דבר שאינו עושה אינו אומר לגוי ועושה (מו"ק יב.), שאפילו בשבות דאמירה החמירו בה.

זכרון תרועה. פסוקי זכרונות ופסוקי שופרות לזכור לכם עקדת יצחק שקרב תחתיו איל. לשון רש"י. והיה צריך הרב להביא גם פסוקי המלכיות מן המדרש, שלא יתכן שיזכיר הכתוב פסוקי הזכרונות ושופרות ולא יזכיר המלכיות. וכבר דרשו אותם מפסוק: והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם אני ה' אלהיכם (במדבר י י), שאין תלמוד לומר אני ה' אלהיכם, ומה תלמוד לומר אני ה' אלהיכם, אלא זה בנין אב שכל מקום שאתה אומר זכרונות אתה סומך להם את המלכיות, כדאיתא בתורת כהנים (כאן) ובמסכת ראש השנה (לכ.). אבל כל זה אסמכתא מדבריהם, ומפורש אמרו (שם לד:): הולכין למקום שתוקעין ואין הולכין

ואם תחמיר

טוב ירושלם

ולפי זה נאסרו המלאכות בשבת ע"י לאו ועונשן כרת ומיתה, והטורח והעמל נאסר ע"י עשה זה. וביום טוב נאסרו המלאכות בלאו והטורח בעשה. ומפסוק זה למד הנביא מה שאמר: וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר (ישעיה נח יג). וכן: שבת שבתן יהיה לארץ (להלן כה ד) פירושו: שבת של מנוחה, שלא יחרוש ולא יעבד אותה כלל. וזהו מה שדרשו במכילתא שהובאה תחילה שאין בחולו של מועד איסור שבות, שאילו היה המוכן של "שבות" האמור במכילתא איסור מדרבנן, לא היו ממעטים חול המועד משבות, שהרי בגמרא (מועד קטן יב.) אמרו: כל דבר שאינו עושה [בחול המועד] אינו אומר לגוי ועושה. הרי שאפילו בשבות של אמירה החמירו בחול המועד.

מכיון שראש השנה הוא יום הדין לכל באי עולם, לכן צוה ה': יום זה יהיה לכם וגו' זכרון תרועה, הריעו ביום זה תרועה כדי שיעלה זכרונכם לפני.

זכרון תרועה*. כתב רש"י: פסוקי זכרונות ופסוקי שופרות לזכור לכם עקדת יצחק שקרב תחתיו איל. עכ"ל. והיה לרש"י להביא גם פסוקי המלכיות הנלמדים מהדרש, שהרי לא יתכן שהפסוק מזכיר את פסוקי הזכרונות והשופרות ואינו מזכיר גם את פסוקי המלכיות. וכבר דרשו אותם בתורת כהנים (כאן) ובמסכת ראש השנה (לכ.) מהפסוק: והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם אני ה' אלהיכם (במדבר י י), שאין תלמוד לומר אני ה' אלהיכם, ומה תלמוד לומר אני ה' אלהיכם, אלא זה בנין אב שכל מקום שאתה אומר זכרונות אתה סומך להם את המלכיות. עכ"ל*.

אבל כל זה* אסמכתא מדבריהם, ומפורש אמרו (שם לד:): הולכין למקום שתוקעין ואין הולכין

פני ירושלם

זכרון תרועה ולא אמר יום תרועה, והזכיר זכרונות לזכרון ושופרות לתרועה. עכ"ל. כלומר, שלרש"י "זכרון" בא ללמד שיש להזכיר פסוקי זכרונות, ו"תרועה" בא ללמד שיש להזכיר פסוקי שופרות, [וכך הוא בת"כ (כאן) ובר"ה (לכ.): זכרון אלו זכרונות, תרועה אלו שופרות], ולכן אינו מזכיר פסוקי מלכיות, מפני שאין הם נלמדים מפסוק זה.

כל זה, כל הזכרת הפסוקים הללו.

זכרון תרועה. השאלה היא, מהי כונת הצווי. עכ"ל. רבינו הבין שלרש"י המלה "זכרון" באה ללמד שיש להזכיר פסוקי זכרונות ושופרות, וכך נראה מגירסת רש"י שלפנינו: זכרון, פסוקי זכרונות ושופרות, ולפי זה מקשה רבינו שהיה לרש"י לפרש ש"זכרון" כולל גם פסוקי מלכיות.

אבל בדרשה לר"ה מביא רבינו שרש"י כותב: זכרון תרועה, פסוקי זכרונות ופסוקי שופרות, ומקשה כמו כאן, ומתיר: אבל הרב רש"י רצה לפרש הפסוק שאמר

למקום שמברכין, פשיטא, הא דאורייתא והא דרבנן, לא צריכה דאף על גב דהא ודאי והא ספק.

אבל זכרון תרועה, כמו: יום תרועה יהיה לכם (במדבר כט א), יאמר שנריע ביום הזה ויהיה לנו לזכרון לפני השם, כמו שנאמר להלן (שם י י): ותקעתם בחצוצרות והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם. ובעבור שאמר שם: וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשכם ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם, וכאן צוה במועד הזה בלבד, ואחרי כן (בפסוק יא) אמר: והקרבתם אשה, הנה התרועה הזאת אינה התרועה ההיא, שהיא בחצוצרות על הקרבן וזאת אינה על הקרבן, אבל היא חובה בכל ישראל, והיא בשופר, כי לא צוהו עדיין לעשות חצוצרות, וסתם כל תרועה בשופר היא, כמו שנאמר (להלן כה ט) והעברת שופר תרועה.

ולא פירש הכתוב טעם המצוה הזאת, למה התרועה, ולמה נצטרך זכרון לפני השם ביום הזה יותר משאר הימים, ולמה יצוה להיותו מקרא קדש. אבל מפני שהוא בחדשו של יום הכפורים בראש החודש נראה שבו יהיה דין לפניו יתברך, כי גם ידן עמים, בראש השנה

טוב ירושלים

למקום שמברכין. פשיטא, הא דאורייתא והא דרבנן, לא צריכא דאע"ג דהא ודאי* והא ספק.

אלא הפירוש של "זכרון תרועה" הוא כמו: יום תרועה יהיה לכם (במדבר כט א), והפסוק אומר שנריע ביום זה וע"י כך נזכר* לפני ה', כמו שנאמר להלן: ותקעתם בחצוצרות והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם (שם י י).

רבינו מביא ראיות שהתרועה הנזכרת כאן אינה התקיעה בחצוצרות הנזכרת בפ' בהעלתך (י י).

וממה שהפסוק אומר שם: וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם, וכאן הוא מצוה על התרועה במועד הזה בלבד, ואומר אחרי זה (בפסוק הבא): והקרבתם אשה*, יש ללמוד שהתרועה האמורה כאן אינה התרועה ההיא, כי התרועה ההיא היא בחצוצרות על הקרבן, אבל התרועה האמורה כאן אינה על הקרבן, אלא כל ישראל מצווים עליה, והיא בשופר, שהרי עדיין לא צוה ה' למשה לעשות לו חצוצרות, וסתם כל תרועה בשופר היא, כמו שנאמר: והעברת שופר תרועה* (להלן כט ט).

והפסוק אינו אומר מפורש למה עלינו להריע תרועה, ולמה אנו זקוקים לזכרון לפני ה' ביום זה יותר מבשאר הימים, ולמה הוא מצוה שיהיה מקרא קדש.

אלא ממה שיום זה הוא בחודש של יום הכפורים בראש החודש, נראה שבו מתקיים דין לפניו ית', שבימים האלה הוא דן את כל העמים. בראש השנה יושב שופט הצדק על כסא המשפט, ואחר כך

פני ירושלים

והקרבתם אשה. וכן בפ' פנחס (כט) נאמר תחילה (בפסוק א): יום תרועה יהיה לכם, ואחרי זה (בפסוק ב): ועשיתם עולה וגו'.

שופר תרועה. כלומר רבינו מביא שלש ראיות שהתרועה האמורה כאן אינה התקיעה בחצוצרות האמורה שם. א. שהתרועה היא רק במועד זה, והתקיעה בחצוצרות היא בכל המועדים. ב. שהתרועה אינה על הקרבן, והתקיעה בחצוצרות היא על הקרבן. ג. שהתרועה היא בשופר והתקיעה היא בחצוצרות.

דהא ודאי שישמע את הברכות, והא ספק אם יספיק להגיע לפני התקיעות.

ובדרשה לר"ה מוסיף רבינו: אבל הרב [רש"י] אינו מדקדק כל כך בפירושי החומש וכותב האסמכתות כמו שמוצא אותם בספרא ובספרי ובמכילתא. עכ"ל. ובס' דברי דוד להט"ז תירץ שכודאי מדאורייתא יש להזכיר כמה פסוקי זכרונות ושופרות, אלא שרז"ל סדרום וקבעו ברכה עליהם, ועל ברכה זו אמרו בגמ' שהיא מדרבנן.

וע"י כך נזכר, וכך פירשו הרשב"ם והחזקוני.

ישב לכסא שופט צדק, ואחרי כן בעשרת הימים ישא לפשע עבדיו. רמז הכתוב הענין כאשר נודע בישראל מפי הנביאים ואבות קדושים.

ועל דרך האמת, תרועה היא שעמדה לאבותינו ולנו, שנאמר (תהלים פט טז): אשרי העם יודעי תרועה, ובענין שכתוב (ירמיה ד יט): תרועת מלחמה, כי השם איש מלחמה. אם כן יום תרועה יהיה לכם, שיהיה היום לתרועה לנו, וכן זכרון תרועה מקרא קדש, שיהיה הזכרון בתרועה, ולפיכך הוא מקרא קודש. ולא הוצרך להזכיר שופר, כי השופר רמז ביום והתרועה בו, והנה הוא יום דין ברחמים לא תרועת מלחמה. ומפני זה הזכיר הכתוב התרועה, שכבר קבלה ביד רבותינו וכל ישראל רואים עד משה רבינו שכל תרועה פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה. ולמה יזכיר הכתוב תרועה ולא יזכיר התקיעות כלל, לא בראש השנה ולא ביום הכפורים, אבל התקיעה היא הזכרון והוא השופר, והתרועה כשמה, ומפני שהיא כלולה מן הרחמים, תקיעה לפניה ולאחריה. ולפיכך אמר ביודעי תרועה, כי בצדקה ירומו כי תפארת עוזמו אתה. והנה זה מבואר כי הכל תלוי בתשובה, אלא בראש השנה מתיחד במדת

טוב ירושלם

בעשרת הימים הוא נושא את פשע עבדיו*. והפסוק רומז ענין זה* כמו שנודע בישראל מפי הנביאים ומפי אבותינו הקדושים*.

[מכאן עד סוף הפסוק מפרש רבינו על פי קבלה*].

פני ירושלם

ובס' החנוך (מ' תה) נתן טעם מדוע תרועה, מפני שהאדם בעל חומר, ואינו מתעורר לדברים כי אם ע"י מעורר, כדרך בני אדם בעת מלחמה, יריעו אף יצריחו כדי שיתעוררו יפה למלחמה, וכן בר"ה שהוא היום המיועד מקדם לרון בו כל באי עולם צריך כל אחד להעיר את טבעו ולבקש רחמים על חטאיו מאדון הרחמים, וקול השופר מעורר הרבה את לב כל שומעיו, וכל שכן קול התרועה, כלומר הקול הנשבר, ומלבד ההתעוררות שבו יש לאדם זכר בדבר שישכור יצר לבו הרע בשמעו קולות נשברים, כי כל אדם כפי מה שענינו רואות ואזניו שומעות הוא מכין לבו ומבין בדברים.

ובמצוה שי"א כתב טעם מדוע ר"ה הוא יו"ט, מפני שמחסדי ה' על בראיו לפקוד אותם ולראות מעשיהם יום אחד בשנה, כדי שלא יתרכו העונות ויהיה מקום לכפרה, ואם לא היה פוקדם עד זמן רב היו העונות מתרבים כל כך עד שהעולם היה מתחייב כליה כמעט, כך שיום נכבד זה הוא קיומו של עולם, ולכן ראוי לעשות אותו יום טוב ולהיותו במנין מועדי השנה היקרים.

על פי קבלה. וכתב רבינו בחיי (כאן): ומה שבאה פרשה זו סתומה יותר משאר פרשיות המועדים, הענין הוא מה שידוע בעניני תורתנו הקדושה כי כל מה שהענין יותר נעלם ויותר פנימי הוא יותר סתום, ובא הלשון בו בדרך קצרה ובמלים מועטות, וכן כאן יש בו מן הסוד וההעלמה שראוי הכתוב לסתום ולחתום כדרך שאר עניני התורה הסתומים, וסתימתן כפי רוב העלמתן.

הוא נושא את פשע עבדיו ומכפר לשבים. (רבינו בדרשה לר"ה)

רומז ענין זה במלה "זכרון", ובמה שהמועד זה הוא בחודש יוהכ"פ בראש החודש, כי בפסוקים אמור "זכרון" על הדין בנשפטים, כמו בפסוקים: כל פשעיו אשר עשה יזכרו לו (יחזקאל יח כב), כל צדקותיו אשר עשה לא תזכרנה (שם יח כד), חטאות נעורי ופשעי אל תזכור כחסדך זכר לי אתה (תהלים כה ז), יען הזכרם בכף תתפשו (יחזקאל כא כט), והוא מזכיר עון להתפש (שם כא כח), זכרה לי אלהי לטובה (נחמיה ה יט), זכרה לי אלהי על זאת ואל תמח כל חסדי (שם יג יד), שכולם אמורים על שעת הדין. (רבינו שם)

ומפי אבותינו הקדושים עד משה רבינו, ועדיין הוא בידינו קבלה ומפורסם בתלמוד, ומי שזכה להיות מקובל בסתרי תורה יראה הענין יותר מפורש בכתוב, ולשון התורה יותר מבואר בו, כי התרועה היא שעמדה וכו'. (רבינו שם). ולכן ממשיך רבינו לפרש את כל זה על פי קבלה.

ורס"ג נתן עשרה טעמים לתקיעת שופר, ומובאים במחזורים לר"ה, והטעם החמישי והשמיני מנמקים גם מדוע תרועה, כי הטעם החמישי הוא להזכירנו חרבן בית המקדש וקול תרועת מלחמות האויבים, כמו שנאמר: כי קול שופר שמעה נפשי תרועת מלחמה (ירמיה ד יט), והטעם השמיני הוא להזכירנו את יום הדין הגדול ולירא ממנו, כמו שנאמר: כי קרוב יום ה' הגדול קרוב ומהר מאד יום שופר ותרועה (צפניה א טז).

הדין ומנהיג עולמו, וכיום הכפורים במדת הרחמים, והוא מאמרם (ר"ה ז'): מלך יושב על כסא דין וכו', ראש השנה יום דין ברחמים ויום הכפורים יום רחמים בדין. ומן הענין שפירשנו תבין טעם הכתוב במסעות (במדבר י ו-ז): תרועה יתקעו למסעיהם, ובהקהיל את הקהל תתקעו ולא תריעו, כי במסעיהם כתוב: ויסע מלאך האלהים (שמות יד יט), וכתוב: ויפוצו אויבך וינוסו משנאיך מפניך (במדבר י לה), כטעם: פני ה' בעושי רע (תהלים לד ז), ובהקהיל את הקהל נאמר (במדבר י לו): שובה ה' רבבות, כטעם ויהי בישראל מלך בהתאסף ראשי עם יחד (דברים לג ה). ועשרת הימים שבין ראש השנה ליום הכפורים ירמוז לעשר ספירות, כי ביום הכפורים יתעלה בהם ויגבה ה' צבאות במשפט, כידוע בקבלה, וגם יש בזה אות בשמים, שהחדש הזה מזלו מאזנים כי בו פלס ומאזני משפט לה'.

(כו) אך בעשור לחדש. כל אכין ורקין שבתורה מעוטין (ר"ה ז', סנהדרין מט.), מכפר הוא על השבים ואינו מכפר על שאינן שבים. לשון רש"י מדברי רבותינו (כת"כ כאן ושבעות יג.). ואם כן יהיה טעם הכתוב כי באחד לחודש יהיה לכם לכולכם יום זכרון תרועה שתהיו כולכם נדונין לפניו, אך יהיה למקצתכם בעשור לחדש הזה יום הכפורים. והנה הוא כטעם "בלבד", וכן: שא נא חטאתי אך הפעם (שמות י ז), וכן הרק אך במשה (במדבר יב ב), הבלבד במשה, וכן: אך בחמשה עשר יום לחודש השביעי הזה (פסוק לט), יאמר בלבד בחמשה עשר תחוגו את חג ה' שבעת ימים, לא רצופים, שאין חגיגה דוחה שבת. ובדרך הזה תפרשנו בכל המצות כפי קבלת רבותינו. וכמוהו: אך טרף טרף (בראשית מד כח), שלא נעשה בו ענין אחר לבר הטרף. וכן: כי היו בני ישראל ובני יהודה אך עושים הרע בעיני מעורותיהם כי בני ישראל אך מכעיסים אותי (ירמיה לב ל), שלא יעשו דבר אחר.

ועל דרך הפשט אך טעמו אכן, לאמת הענין, אכן נודע הדבר (שמות ב יד), אכן כאדם תמותון (תהלים פב ז). אכן בעשור לחודש יום הכפורים הוא הבטחה באמתת הענין, יאמר,

טוב ירושלם

בדרך הפשט המובן של אך הוא ככל מקום: אכן, באמת.

(כו) אך בעשור לחודש*. כתב רש"י: כל אכין ורקין שבתורה מעוטין (ר"ה ז', סנהדרין מט.), מכפר הוא על השבים ואינו מכפר על שאינם שבים. עכ"ל. והוא מדברי רבותינו (כת"כ כאן וכשבעות יג.).

ולפי זה הפסוק אומר כך: באחד לחודש יהיה לכם, לכולכם, יום זכרון תרועה, כולכם תהיו נדונים לפני, אך לחלק מכם בלבד יהיה בעשור לחודש השביעי הזה יום הכפורים.

נמצא שהמובן של "אך" הוא כהמובן של "בלבד". וכן: שא נא חטאתי אך הפעם (שמות י ז) פירושו: הפעם בלבד. וכן: הרק אך במשה (במדבר יב ב) פירושו: הרק במשה בלבד. וכן: אך בחמשה עשר יום לחודש השביעי וגו' תחוגו את חג ה' שבעת ימים (להלן פסוק לט) פירושו: לתשלומין בלבד*, לא רצופים, שאין קרבן חגיגה דוחה שבת. ובדרך זו תפרש את המלה "אך" לפי קבלת רבותינו אצל כל המצוות. וכן: אך טרוף טרוף (בראשית מד כח) פירושו: לא נעשה אתו משהו אחר מלבד הטרף. וכן: כי היו בני ישראל ובני יהודה אך עושי הרע בעיני מעורותיהם כי בני ישראל אך מכעיסים אותי (ירמיה לב ל) פירושו: אין הם עושים משהו אחר.

ולפי דרך הפשט המובן של "אך" הוא כהמובן של "אכן", והיא באה לאמת את הדבר, כמו: אכן נודע הדבר (שמות ב יד), אכן כאדם תמותון (תהלים פב ז). ולפי זה "אך בעשור לחודש השביעי

פני ירושלם

(כו) אך בעשור לחודש. השאלה היא מהו מובן המלה "אך". לתשלומין בלבד, כך פירש בס' כסף מזוקק.

בפ"ק דשבועות²¹⁹ העובר לפני התיבה בי"ט של ר"ה שחל להיות בשבת בשחרית בש"א ח' וב"ה אומרים ז'. פי' שקובעין ב"ש ברכה לשבת. במוסף בש"א י' ובה"א ט', ופריך ויאמר י"א לב"ש מפני ר"ח שאדם מזכיר במוספין, א"ר יוסי מה פליגין בדבר שטעון ברכה בפני עצמו, ברם הכא שכן אפי' בחול אינו אלא כוללן. פי' שכשחל ר"ה בחול אומר זכרון אחד ועולה לכאן ולכאן מודים ב"ש שאינו קובע לו ברכה בשבת. הרי הזכירו בפירוש לב"ה בשחרית ז' ולב"ש ח', ובמוסף לב"ש י' ולב"ה ט', אלמא אין אומר ברכות של ר"ה בתפלת שחרית אלא במוסף, וזה מבואר.

ובשעת [ההלל]. פי' ביום שיש בו הלל, שאילו בר"ה ליכא הלל כדאיתא בגמרא. ולהכי נקט ובשעת ההלל למימרא דהשתא ביום זה ליכא הלל.

הראשון מקרא ההלל. שהזריזין מקדימין למצות. והא דלא אמרי' תקיעות גם כן בשחרית אמר ר' יוחנן בשעת הגזירה שנו, ופרשו שהיה להם שעת השמד שלא היו רשאים לקיים המצות אלא בסתר, ולא היו תוקעין עד חום היום שנתפזרו בני אדם לכאן ולכאן, וכיון שבעוונותינו אנו בגלות ויש לחוש לכך גזירה במקומה עומדת²²¹. ולא עוד אלא שכל גזירה שב"ד גוזרין אע"פ שבטל הטעם גזירה במקומה עומדת, עד שיעמוד ב"ד ויבטל²²². ועוד בירושלמי²²³ פי' שעת השמד היה בענין אחר, דאמר ר' יעקב בשם ר' יוחנן משום מעשה שהיה, פעם אחת תקעו בראשונה והיו סבורין שונאין שעליהן באין, עמדו עליהם והרגום, תקנו בתפלת מוספין, ומגו דאינון קרו

מתני' השני מתקיע. כתב רבינו האי גאון²⁰⁶ דהא דקאמר מתקיע ולא קאמר תוקע, שראוי באחר שיהא תוקע יותר מש"ץ²⁰⁷, כדי שלא יטעה בתפלתו, כדרך שאמרו בברכת כהנים²⁰⁸ שש"ץ אינו נושא את כפיו. ומיהו אי ש"ץ בקי ומובטח שחוזר לתפלתו בכוונה ולא יטעה, תוקע, כדרך שאמרו²⁰⁸ אם הוא בקי²⁰⁹ שנושא את כפיו. מ"מ אשמעי' תנא אגב אורחיה דאחרינא עדיף טפי, וכן היה מנהגם, ויפה כיוון.

אבל עיקרן של דברים²¹⁰ דמתקיע לאו היינו תקיעת שופר, אלא שמברך ברכות התפלה של מלכיות זכרונות ושופרות²¹¹. ונקט האי לישנא ולא נקט והשני מברך, משום דאשמעינן דברכות ותקיעות כי הדדי, ואין אומר' ברכות אלו אלא בשעת תקיעה²¹², כגון בזמן הזה במוסף, ובשעה שאין שמד ביוצר, ולפיכך נקראו הברכות תקיעות, כדאמרינן²¹³ תקיעתא²¹⁴ דר"ה, כי המברך הוא המביא תקיעות, ולכך נקרא מתקיע. וכמו שאמרו²¹⁵ מלכיות ותוקע זכרונות ותוקע, לומר שאינו מזכיר הברכות האלו אלא כשתוקע. להוציא מדברי רבינו זרחיה הלוי שכתב²¹⁶ שהברכות האלו אומרי' אותן בר"ה בכל ד' תפלות, בערבית שחרית ומוסף ומנחה, וסמך לו על מה שאמרו בברכות²¹⁷ ז' דשבתא כנגד מי, ט' דר"ה כנגד מי, אלמא כשם שז' בכל ד' (תקיעות) [תפלות] כך ט' דר"ה בכל ד' (תקיעות) [תפלות]. ולא שפיל מרן לסיפא דסוגיין²¹⁷, דאמרינן כ"ד בתענית כנגד מי, והנהו ודאי ליתנהו בכל ד' (תקיעות) [תפלות]²¹⁸. והנה משנתנו הוצאנו מסברא זו לגמרי.

ועוד יש לנו ראייה ברורה ממה שאמרו בירושלמי

ותקעתם בחצוצרות משום דרשא דספרי הנ"ל. וכן דעת הרא"ש לומר פסוק זה, עיי"ש. וכן דעת הרמב"ם וכמש"כ בסדר התפלה. ועי' ארחות חיים הנ"ל. ועי' ראבי"ה סי' תקלו עמ' 225. 206 הובא ברי"צ גיא' עמ' כה. ועי' אוצר הגאונים. 207 צ"ב דהא כה"ג שנינו הראשון "מקרא" את ההלל. והראשון הוא הש"ץ. 208 ברכות לד, א. 209 לפנינו שם: אם הבטחתו שנושא את כפיו וחוזר לתפלתו רשאי. 210 כעין זה כתב הרמב"ן במלחמות יב, א מדפי הרי"ף. 211 וכן פי' כשיטת ריב"ב. והרשב"א כתב על מה ששאלו בגמ' מאי שנא דהשני מתקיע, ואיכא למידק דהא צריך לתקוע על סדר ברכות בתפלת המוספין דאיכא תשע משום שמצות היום במוספין, הא בשחרית שאינו מתפלל תשע לא יתקע, ומשמע מכאן לכאורה שכל תפלות היום תשע, וכן דעת הרב בעל המאור ז"ל. אלו דבריו. ולפירושו של רבנו ל"ק,

אחוז ולא נחלק רבי ישמעאל שמונת לקיים צדימו עובד כומו" שפילו מיה בקרקע אסורה למה להם וכל זה שפוט. אלא ודאי עבד ערל זה הוא חושב הנזכר בכריתות ונקרא עבד ערל מפני שאינו ניוול ואחוזו שמל ועבד הוא שנאמר עליו למען ימות עבדך ואמתך כמון ורבו מזהר עליו אפילו כשיעשה העבד מלאכתו עלמו שעל זה אמרו הרי עבד מהול אמור ולאזהר רבו זמנו שאלם לאזהרת עבד עלמו ככר מוכר

לאדם כל שאינו מומחה לבהמה אצל יואל הוא באגד שעל גבי מכה ובקשקשין שעל גבי השדר ובשליה המדולדלת בה ופוקק לה זוג שבזארה ומטיילת בחצר. ופירש"י ז"ל זנב שועל שמולין לו בין עיניו שלא ישלטו בו עין הרע. וזכורית לנו. כסנדל שעושין לה סנדל של מהמת שלא יזיקוה האבנים וכל הני משום דלאו שמירת גופה והוי משוי וסנדל משום דלמא משתליף.

רבו זמנו שאלם לאזהרת עבד עלמו ככר מוכר בלא תעשה כל מלאכה אמה ובגד ובגדך ואמתך. ואם לעשות עשה אצל לא להוסיף רבו עליו ככר דין העבד שמל ועבד מזהר שהוא בכל דיני תורה כשם אלא ודאי לאזהרת רבו נאמר למען ימות. שלא כדברי הר"א ז"ל שכתב בהשגות שכיון שהוא בר עושין אין רבו מזהר עליו. וכבר הוכחתי דעת רבינו אלא עסקה לי קלת מה שנמלא בקפיו שהוא מביא לעבד מהול מקרא של וינפש את אמתך. ובגמרא מעמידו עבד ערל ומוכיח עבד מהול ולמען ימות כמ"ש ורבי' לי זה עיון. וכבר רבינו גר מושב שהוא לקיטו ושכירו. וכמומה לי ללא דוקא אלא אפילו אינו שכירו אסור מן המורה לומר לו לעשות מלאכה לגידך ישראל שהרי כל שעושה אותה המלאכה כשציל ישראל הרי הוא שכירו בחזונו דכר. ולא מינוי הימר אלא בעושה מלאכת עמלו. ורבינו שכתב שכירו ולקייטו דבר זהוהו וכ"כ הרשב"א ז"ל כספרו והש"י על דברי רבינו שכתב שכירו ולקייטו לפי שכתוב שצדוקא ככר קי. ואע"פ שאין עטותיו מכריעות בן הוא האמת. ומ"ש רבינו ואין מקבלין גר מושב מזהר בארבעה פ"ב מהל' א"ב שכל מה שאמרנו עבד מושב וגר מושב אינם עושין מלאכה דבר מורה כשציל שום ישראל בין רבו בחול ועבד שמל ועבד הוא מזהר שלא לעשות שום מלאכה ואף רבו מזהר על שבימתו לדעת רבינו. ויש לי לזכר החלק השלישי כגון השפחות הנכרות והשיעוראיות העומדות בבית ישראל בגזירות כללי קבלת מצוות כלל. וכבר הרמב"ם ז"ל כספר תורת האדם ז"ל אינו אומר עבד ערל עובד כומו" שלו אינו גר מושב ואינו בכלל אסור לא הזכירה תורה אלא חושבים שהרי קבלו עליהם שבע מצוות והזכירה תורה על שבימתו בשבת לגידך ישראל אצל חלו אינם בכלל. ע"כ. וכן נראה מדברי רבינו צביאור. אצל הרשב"א ז"ל כתב שכל

שבפיה ולא בסנדל שברגלה ולא בקמיע שאינו מומחה לבהמה. אבל יוצאה היא באגד שע"ג המכה *ובקשקשים שעל גבי השבר. ובשליה המדולדלת בה. ופוקק לה זוג שבזארה ומטיילת בו בחצר. ונותן מרדעת על החמור בשבת ומטייל בחצר. אבל אין ונתולין לה קרסמל בפיה בשבת: יד כשם שאדם מצווה על שבימת בהמתו בשבת כך הוא מצווה על שבימת עבדו ואמתו ואע"פ שהן בני דעת ולדעת עצמן עושין מצוה עלינו לשמרון ולמונען מעשיית מלאכה בשבת שנאמר למען ימות שורך והמורדך וינפש בן אמתך והגר. עבד ואמה שאנו מצווין על שבימתן הם עבדים שמלו ומכלו לשם עבודת וקיבלו מצות שהעבדים חייבין בהן. אבל עבדים שלא מלו ולא מכלו אלא קיבלו עליהן שבע מצוות שנצטוו בני נח בלבד הרי הן כגר תושב ומותרין לעשות מלאכה בשבת לעצמן בפרהסיא כישראל בחול. ואין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיוכל נוהג. הואיל וגר תושב עושה מלאכה לעצמו בשבת וגר צדק הרי הוא כישראל לכל דבר. במי נאמר וינפש בן אמתך והגר. זה גר תושב שהוא לקיטו ושכירו של ישראל כמו בן אמתו. שלא יעשה מלאכה לישראל רבו בשבת אבל לעצמו עושה. ואפילו היה הגר זה עבדו הרי זה עושה לעצמו:

יד כשם שאדם מצווה וכו'. שנאמר למען ימות שורך ומורדך וינפש בן אמתך. והגר העבד והאמה וכו'. הואיל וגר מושב וכו'. דע שיש שלשה מיני עבדים חוץ מעבד עברי שהוא כשארכל אחר לכל דבריו לבר שיש לו שמונת בשפחה כנענית. האחד הוא עבד שמל ועבד לשם עבודתו והוא חייב בכל מצוות ל"ת כדפי' ישראל גמור וכל מ"ע שהנשים חייבות לפי שדיני קדין אשה. השני עבד ערל שהמנהג שלו יטול ולא ימות אלא ישמור שבע מצוות שנצטוו בני נח וזה נקרא עבד מושב ונקרא בקלמ מקומות עבד ערל ודינו כגר מושב. והשלישי הוא עבד ערל שעובד עכומו" שלו. וז"ל מדברי רבינו שכתב פ"ד מהל' א"ב ופי"י מהלכות ע"ז שזה אסור לקיימו כלל בארץ ישראל ^{הש"ס} הוא האמת. והכוונה לרבינו כדפי' הוא בשני תלמידי הראשונים. האחד הוא שמל אסור בכל מלאכה ומזהר עליו ונענש כמו שאמרה תורה לא תעשה כל מלאכה אמה ובגד ובגדך ועבדך ואמתך ומלמד זה בהיותו ברשות אדוניו דעת רבינו שהלדון מזהר עליו כמו שמוזהר על בהמה. והשני רבו מזהר עליו במלאכת רבו אבל הוא מותר במלאכת עמלו. וכן הוא דין גר מושב שהוא שכירו של ישראל. והחלק השלישי לא הוכיחו רבינו כלל ולבינו מ"ש פרק המולך ציבמות (דף מ"ח:) דכ"ע מיהם וינפש בן אמתך עבד ערל הכתוב מדבר מאי משמע דמיא וינפש בן אמתך עבד ערל או אינו אלא עבד מהול כשהוא אומר למען ימות עבדך ואמתך כמון ורבו זמנו שאלם לאזהרת עבד עלמו ככר מוכר הא מה אינו מקיים וינפש בן אמתך עבד ערל הכתוב מדבר והגר זה גר מושב אמה אומר זה גר מושב אלא גר דרך. כשהוא אומר וינפש בן אמתך אלא מה אינו מקיים והגר זה גר מושב. ובכריתות פרק ג' ממוסרי כפרה (דף פ"א ט"ו) שנינו צברייתא ר"ש אומר אחד גר מושב אחד עבד ואמה המושבים עושים מלאכה בשבת לעצמם כישראל בחול א"ר ארל בר אבהו הלכה כר"ש. ודעת רבינו שעבד עכומו" האומר ציבמות הוא עבד ואמה המושבים הנזכרים בכריתות כדברי ר"ש ואותם הם שנחלקו רבי ישמעאל ור"ע עם הסבורים אס מותר לקיימן עבדו ופלו ר"ע מודה שאל המנה ערל כשלקחו שלא ימות שמונת לקיימו אלא לא המנה מגלגל עמו י"ב חדש כזכור עס וינבואר עס י"ד מהלכות א"ב. אצל עכומו" אין ספק שאין מגלגלין עמו אפילו יום אחד ואין מקיימן

פרק אחד ועשרים

א נאמר בתורה תשבות אפילו מדברים שאינו מלאכה חייב לשבות מהן. ודברים הרבה

*ובקשקשין, ס"א ובקשישין: הן

עבד ערל אפילו עובד כומו" במשמע (בכריתות) שאל"כ ואמר הכתוב גר מושב שאינו קניו לישראל וכ"ש עבד מושב הקניו לו שאסור. ואינו אומר אין מזהירין מדין ק"ו ועוד שאין זה ק"ו שהייתי אומר חסה המורה על ממונן של ישראל שלא יאבדו עבדו הקניו לו צטל ממלאכה לפיכך הזכירה תורה ואסרתו. עוד כתב היה להם לומר בהחולך עבד מושב הכתוב מדבר ולא בעבד ערל. וכבר דמית זה שאלך עבד מהול נקרא המושב ערל. אצל עבד עכומו" לא נחלקן עס ולא הזכירו שהיה מותר לקיימו כמו שהזכירו עס בעבד ערל על הדרך שהזכרתי למעלה. וזה נ"ל ברור שהוא מוכרח כדעת רבינו והרמב"ם ז"ל. ועולה לנו מזה לדעתם שזכרי חולה שאין בו סכנה שנעשין על ידי נכרים וכן מת ציו"ט ראשון שנקבר על ידי נכרים הכל מותר ע"י עבדים אלו הנכרים ולדעת הרשב"א ז"ל אסור ולהיות הדבר הוא מניו ממיד הארבעה כ"ו כ"ב:

פב"א א נאמר בתורה תשבות אפי' מדברים וכו'. כוונת רבינו היא שהמורה אסרה פרטי המלאכות המבוארות ע"פ הדרך שנתבאר עניניהן ושיעוריהן ועדיין היה אדם יכול להיות עמל בדברים שאינם מלאכות כל היום לכך אמרה תורה

לחם

יד כשם שאדם מצווה על שבימת בהמתו וכו'. כתב ה"ה ואם לעשות עשה אצל לא להוסיף רבו עליו ככר דין וכו'. קשה דא"כ בלא תעשה כל מלאכה וכו' קשה ג"כ לישתוק מעבדך דהרי הוזהר עבד לאשה מג"ש דלה לה מאשה וכו"ש שאני לא תעשה כל מלאכה דהוי לאו ואין מזהירין [מדין ג"ש] אצל אסור עשה ילפינן ומש"ה פריך ואם לעשות עשה וכו'. הא לימא תדא דלף על גב דמדיון ק"ו אין עושין מדין ג"ש עושין. ועוד דא"כ מאי הקשה הוא עלמו למטה להרשב"א ז"ל באומרנו ואינו אומר אין מזהירין מדין ק"ו הא הרשב"א לא הוקשה אלא מעשה דהיינו וינפש בן אמתך דלישתוק מן אמתך ולימא וינפש הגר דהיינו גר מושב וי"א הרי עשה ילפינן מן הדיון כמ"ש הוא עלמו כלן דבדואי הרשב"א מעשה הוקשה לו אשר נשעריך דלא תעשה כל מלאכה לא הוקשה להרשב"א דהא בנר דק איירי כמו שפורש צברייתא וכו':

פב"א א נאמר בתורה תשבות אפילו מדברים שאינם מלאכה חייב לשבות מהן וכו'. [כמה ה"ה] כונת רבינו היא שהמורה אסרה פרטי המלאכות הוא שאסרה תורה מיני שבות וזהו צאה המורה ואמרה משבות והדבר נמסר לחכמים. והפי' השני הוא שלא צאה המורה לאסור מיני שבות אלא למלאכות גמורות אצל חכמים סמכו בשבות על מקרא זה. ואם נפרש דברי ה"ה כך קשה דלפירוש הראשון נמצאו כל מיני שבות מן המורה דהא למוד דחול מועד מדאורייתא סבידא להו הכי דתורה אסרה מול המועד צמלאכה ונמסר הדבר לחכמים. לכך נראה לפרש בדברי ה"ה כך שהפי' האחד הוא שהמורה אסרה מלאכות גמורות אצל בפחות מהשיעור לא מפני שהמורה לא אסרה קודם אלא המלאכות כפי השיעורים והענינים שנתבאר אצל המלאכות עלמם

הנהגות מיימוניות

א"כ כתב המ"ג ז"ל וכן אסור להסיר הארבעה מעל הסוס ומרדעת מעל החמור אפילו בחצרו אבל יכול להזיזו הרבה מרחקו ומילוכה ומביאה בחצר ואם יפול מאליו יפול אבל מותר ליתנו לכתחלה ע"ג החמור בשבת מפני הקור שלא יצטנן ועל הסוס אסור. וכתב הטור על זה ז"ל ונראה דשרי ליהן אובך על החמור בלא קשירה דמעמא דאסור לקשור מ'פ' בירושלמי שלא יתחמש בע"ה כי כשקשור צריך לקרב אליה אבל בלא קשירה אין צורך לקרב אליה ולפי' אין הילוק בין עס עשה עבדך [ג] ודלא כרב דשרי אלא בשמואל דאמר א"ה אבד אבא לא ידע בבבלי דשבת כלום:

מגדל עזו
יד כשם שאדם מצווה על בחול. פרק במלא דשבת קאמר לה סממא דמלגמוחא: ואין מקבלין גר תושב וכו'. מסכת ערכין סוף פ' המקדש: **ב** בתב האב"ד אין הדברים הללו בתקון שאם מלו ועבדו לשם עבודת הרי הן כשנים גמורות ויני עושין הן לעמלן דלא הזכירה תורה את רבו עליהם אלא על עבד ואמה המושבים שלא יעשו מלאכתו שלא תאמר שבות בעמלם הוא באמריה לנכרי אלא לאו נמי איכא ואפילו יעשה בעמלו אצל לגידך עמלן עושין כל צרכן עכ"ל: [הסופר השמיטה פב"א א נאמר בתורה וכו' עד סקילה. זו הקדמת דברים העמידים ללא ונהג כנהגה הממכרים: המשוע

ברבא

גזירתן בי"ט כלל, אבל שריפת קדשים בי"ט גמי שייכא, שמא יבא להבעיר שלא לצורך, וכיון שבעיקר איסור יום טוב ושבת שוין, אסרו זה מפני זה.

[כד, ע"א] מנה"מ. ואי קשיא ⁸², מהיכי תיתי דשרי דבעית קרא למיסר. איכא למימר משום דסד"א יום טוב לא תעשה הוא ואתי עשה ודחי ל"ת, מדקא מתרץ רב אשי בהדיא משום די"ט עשה ול"ת, ולא מידחי, אלמא מעיקרא לא ס"ד הכי אלא ל"ת בלחוד הוא, וסברי דאתי עשה ודחי ל"ת. ואי קשיא, אי הכי רבא לימא הכי אמאי אצטריך ליה לבדו ולא מילה, דהא איהו ס"ל די"ט עשה ול"ת הוא כדמקשינן בפ"ק דביצה ⁸³ גבי כיסוי הדם, דאמרי' אתי עשה ודחי ל"ת מכדי י"ט עשה ול"ת הוא, ואין עשה דוחה ל"ת ועשה אלא אמר רבא אפר כירה דעתו לודאי וכו'. ואיכא למימר דרבא [התם] לאו משום האי קושי' הדר ביה, ואפשר דלדידיה ה"נ דאתי עשה דכיסוי ודחי ל"ת די"ט, ולא ממעט מלבדו אלא מילה שלא בזמנה דמקיים עשה דידה למחר, אבל כיסוי כיון ששחט דחי י"ט לרבא. וי"ל דלא קפיד רבא בהא וכיסוי גמי לא דחי מלבדו ⁸⁴, ומיהו לאו מהך קושי' מתרץ לה רבא, אלא או משום דמסתבר ל"י טעמא בתרא, או משום דגמ' הוא דמקשיה עליה הך קושיא דמכדי י"ט עשה ול"ת הוא ולא רבא, ומפרשי' בתוס' ⁸⁵ דשריפת תרומה לאו עשה דאורייתא הוא, דלא אשכחן ביה עשה אלא דסמכוה רבנן לשריפת קדשים שנטמאו, וכן משמע מדברי ר"ש ⁸⁶ מצוה לשרוף תרומה שנטמאת משום דדמיא לקדש ועוד משום תקלה, והכא ה"פ

ביעור ביו"ט מצד שריפת קדשים ולא משום הבערה, דהא גם להאכיל לבהמתו אסור, ולפיזי אין בזה כלל ענין מתוך, ועי' משי"כ בזה בעונג יו"ט או"ח סי' כו, ודברי אליעזר' פסחים סי' לא. ⁷⁹ כה, ב חודיה לפי. ⁸⁰ ביצה יט"א. ⁸¹ עי' תוס' ד"ה גורה. ⁸² כלומר דהא לא הותרה הבערה רק לצורך אכילה או לצורך מצות היום הא שלא לצורך מצות היום כלל אסור, ועי' רשב"א וריטב"א. ⁸³ ה, ב ועי' תוס' ד"ה ולא. ⁸⁴ עי' תוס' רשב"א ומיוחס לר"ן, והנה בעיקר מה שדן רבנו אי ממעטינן גמי כיסוי מלבדו כשם שדחינן מילה שלא בזמנה, משום דמילה אפשר למחר אבל כיסוי אפשר שיבלע הדם, ועי' דברי יחזקאל' סי' יב אות יג יד בביאור דברי רבנו בזה. ⁸⁵ כ"כ בד"ה לפי, וד"ה כך בתי' קמא. ⁸⁶ ד"ה

בפ' כיצד צולין ⁷⁴ אשריפת קדשים דעלמא דתנן העצמות והגידין והגותר ישרפו בששה עשר, והיונן בה וניתי עשה ונדחי ל"ת אמר חזקי' וכו', שמעתין התם עיקר, והכא משום גררא דהתם וגזירה בעלמא מדרבנן]. ורש"י ז"ל כ' עלה ⁷⁵ דההוא ואע"ג דהדלקת נר בי"ט מלאכה המותרת היא הואיל והבערת שאר קדשים שאין גהנין גאסרה גם זו לא יצאת מן הכלל, ואיני יודע לטעם זה טעם, שאלו הי' הכתוב מפרש שאין שורפין קדשים, היה אפשר בדרך דילמא למימר שהכל בכלל, אבל אם הכתוב מזהיר ⁷⁶ שלא לחלל י"ט במלאכה שא"צ, האידך יתא בכללה מלאכה הצריכה, אלא מדרבנן וכדאמרן, אבל בפרק אין צדין ⁷⁷ מצאתי שכי' רש"י ז"ל אע"ג דהדלקת הנר בי"ט צורך אכילה הוא ומותר ואפ"ה בשמן שריפה לא, דגזירת הכתוב שאין קדשים טמאין מתבערין בי"ט, דרחמנא אחשביה להבערתן, דכתיב באש ישרף הלכך מלאכה הוא, פי' לפירושו, משום דעיקר כוונתו של אדם בשריפה זו למצוה של גבוה, וצורך הדיוט ממילא הוא דאתי ⁷⁸, ובתוס' ⁷⁹ מייתי לה מנדרים ונדבות דאיכא מ"ד ⁸⁰ אין קרבין בי"ט משום דכתיב לכם ולא לגבוה, והתם צורך הדיוט גמי הוא, דאל"י כהנים ובעלים חלקן, וכיון דעיקר המלאכה לשם המצוה ומינה הוא דמתהני הדיוט אסור, ומאן דשרי טעמא מפ' התם שלא יהא שולחנך מלא ושלחן רבך ריקם, ואע"פ שיש לדון אחר ראייה זו, אפשר שהוא כן כדברי רש"י ז"ל.

והא דאמר רבה גזירה י"ט אטו שבת, אי קשיא מאי שנא מכל פתילות ושמנים דלא גזרינן י"ט אטו שבת ⁸¹, א"ל דהתם לא שייכא

א ד"ה לא וביצה כו, ב ד"ה ועל. ⁷³ וכ"מ דעת הרמב"ם פי"ג מהלי יו"ט היח שכתב הטעם דלא אתי עשה וכו' וגזרו משום קדשים. ⁷⁴ פסחים ס"ג, ב. ⁷⁵ לקמן כה, א ד"ה ואין. ⁷⁶ בנר' ובכ"י: מזכיר. ⁷⁷ כו, ב ד"ה חלה, ועי' רש"י לקמן קכו, ב ריש ס' מפנין, ועי' גמ' מ"ק חא"ח סי' טו. ⁷⁸ לכאורה משמע שרבנו מפרש ברש"י משום דהוה שלא לצורך כלל [ועי' רא"ש ביצה ס"א הי"ח, ועי' גליון הגרע"א כאן, ועי' דברי חיים לגר"י אורבוך דיני יו"ט סי' ה] ולכאורה צ"ע דהא דעת רש"י בביצה שם דאמרינן מתוך אמילו שלא לצורך כלל, שו"ר בשער המלך רפ"א מהלי יו"ט שביאר ברש"י כעין סכרת רבנו ותמה כזה דרש"י לשיטתו דמתוך לא בעי צורך כלל, מיהו אפשר דבסכרת אחשבה, היינו דאיכא איסור

הש"ס במנחות⁹² אר"ש בא וראה כמה חביב מצוה בשעתה שהרי אברים ופדרין כשרין כל הלילה, וע"כ] אי אפשר לקיים את שתיהן מיקרי, אע"פ שאפשר לקיימן למחר, שכל שמחוסר זמן כמחוסר הכל דמי, והרי עכשו א"א לקיים שניהן הוא⁹³, ולהאי פי' הא דתנן⁹⁴ אין חותכין לא בדבר שהוא משום שבות ולא בדבר שהוא משום ל"ת ומפ' טעמא בגמ' משום די"ט עשה ול"ת ולא אתי עשה דשופר ודחי לי, ההוא סוגי' דבתראי הוא ואל"בא דרב אשי אתמר, ולא דצריכין לההוא טעמא, דהא מסקי' לקמן בפ' מילה⁹⁵ דכי אמרי' אתי עשה ודחי ל"ת כגון מילה בצרעת וכו' הא מכשירי מילה ושופר בעידנא דעבר ללאו לא מקיים עשה ולא כלום, וטעמא דשיטפא הוא לומר דהכי הוא ודאי כדרב אשי.

הא דאמרי' בא הכתוב ליתן לו בקר שני לשריפתו, ודאי לאו למימרא דבליל מוצאי יום טוב אין שורף אותו עד בקר שני דהא אפי' ביום ראשון נשרף, אלא משום שאין שורפין קדשים ביום טוב ועוד דהו"ל למכתב בבקר באש תשרופו, אלא ה"ק, לא תותירו ממנו עד בקר ראשון והנותר ממנו תשרפו אותו בלילה עד בקר שני קודם שתלכו מירושלים, כדכתיב⁹⁶ ופנית בבקר והלכת לאהליך, דהיינו בוקרו של שני, ומ"מ קרא יתירה הוא לומר שאין שורפין קדשים בי"ט, כנ"ל⁹⁷, ורש"י⁹⁸ כתב הכי משמע והנותר ממנו לראשון עד בקר שני המתינהו ותשרפוהו, ולא נהירא, דא"כ משמע דלא ישרף בלילה ומנ"ל דמשום דאין שורפין קדשים בי"ט הוא, הרי אפי' במוצאי יו"ט אינן נשרפין עד למחר, דאלמא גזירת הכתוב הוא לשורפן בבקר שני ואין שריפתן סמוך לאיסורן⁹⁹, אלא משמע כדפרישי', ושוב מצאתי בירושל'¹⁰⁰ כדברי רש"י דגרסי' התם התורה אמרה אין שורפין קדשים בי"ט ואצ"ל בשבת, מה חמית מימר

דבעי' מ"ט דמתני', ומפרשי' לפי שאין שורפין קדשים בי"ט, וכיון שעשו חכמים שריפת תרומה כשריפת קדשים למצוה, אף לאיסור עשאוהו כמותו, ולפי שפי' למעלה דגזירת חכמים הוא בשמן שריפה משום שמא יבא לשרוף שלא לצורך, הכא הומ"ל משום הך גזירה, ואפי' היו שורפין קדשים בי"ט התם שרי משום דעשה הוא, אבל בתרומה דליכא עשה לצורך שלא לצורך אסור מן התורה, ולצורך איכא גזירה, אלא כיון דהכי הוא דאין שורפין קדשים לעולם נסיב לה טעמא הכי, וכי בעי' מה"מ אשריפת קדשים ממש בעי', ואפשר שאף שריפת תרומה מצות עשה של תורה, ובכלל בקודש באש תשרף הוא⁸⁷, וכ"כ בירושל'⁸⁸ דהוא עשה דאורייתא, ואיכא דקשי' לי ותיהוי נמי י"ט ל"ת ושריפת קדשים עשה, היכי דחי האי עשה להאי ל"ת, הרי אפשר לעשה זה להתקיים למחר ואמר ר' שמעון בן לקיש כל מקום שאתה מוצא עשה ול"ת אם אתה יכול לקיים שניהן מוטב ואם לאו יבא עשה וידחי ל"ת⁸⁹, וכיון שכן מ"ט צריכי להנך קראי, ורב אשי נמי ל"ל למימר שבתון עשה הוא, ואם באנו לפרש דהכא בקדשים שא"א לשהות כגון איברים ופדרים שניתותרו מעי"ט וכעין פירוקא דאביי, שאע"פ שאפשר שמעלן ומלינן בראשו של מזבח כיון דאם ירדו פסולין מ"ע הוא לשורפן היום ולא יפסלו בלינתן, לא יספיק לנו פירוקינו זה לטעמא דחוקיה ורבא, דמהתם ליכא למשמע אלא שאין שריפת קדשים שנפסלו לשהותן דוחה יו"ט, הלכך ק"ל ל"ל קרא, ולדידי הא ל"ק לי, משום דלא אמר רשב"ל אפשר לקיים את שניהן אלא כגון ההוא דאקשי' במנחות בפ' התכלת⁹⁰ גבי סדין בציצית שאפשר לו לעשות לבן ממינו ולא עבדי' לה צמר בכיוצא בזה נאמרה, אבל מ"ע שאין לקיימה היום אלא בדחיית לא תעשה [כיון⁹¹ דחביבה מצוה בשעתה וכמו דקאמר

92 עב, א. 93 דברי רבנו הביאום בראשונים כאן, ועי' רשב"א שהכריח כן מיבמות לענין שיהא בנין בהמ"ק דוחה שבת. 94 ר"ה לב, ב. 95 לקמן קלב, ב. 96 דברים טו, ז. 97 דברי רבנו צריכים ביאור, ועי' מיוחס לר"ן וריטב"א החוששים. 98 ד"ה בקר. 99 עי' תוס' ד"ה בקר. 100 שבת פ"ב ה"א ופסחים פ"ו ה"י.

מצוה, ולעיל כג, ב ד"ה שמצוה, ועי' רש"י תמורה לג, ב ד"ה כל. 87 וכן דעת התוס' ד"ה כך בתי הבי, וכן הריב"א ברי"ה לפי, ותוס' פסחים מו, א ד"ה לא, ושם פב, ב ד"ה אבל [ועי' הגרע"א בגליון], ועי' גם תוס' קדושין לד, א ד"ה מעקה, רמב"ם פ"ג מהלי יו"ט ה"ח. 88 ביצה כ, ב. 89 שבת קלג, א. 90 מ, א. 91 ליתא בכ"י והוספתי ע"פ הנוסע.

שבתון שבות למאי כו' אלא לאו אקניבת
ירק. נ"ב עי' רמב"ם פכ"ח מהל' שנת ה"ח
נאמר בתורה תשבות אפילו מדברים שאינם
מלאכה חייב לשבות מהן. ועי' רמב"ן ר"פ
קדושים כ' ג"כ תשבות הוא כלל על כל השבותין.
ועי' רמב"ן פ' אמור לשון ת"כ פ' אחרי פ"ז
ה"ט וז"ל, אין לי אלא מלאכה שחייבין על מינה
כרת, מלאכה שאין חייבין על מינה כרת מנין,
ת"ל שבתון שבות ע"ש. והפי' דכל השבותין
אסורין מה"ת רק התורה מסרה ענין שבותין
לחכמים להקל צעת הצורך, עי' ס' שמות בארץ
להר"מ בן חביב רפ"ד דר"ה. וגם כאן הוא
פלוגתא דאמוראי דחד סובר דשבתון שבות קאי
על עשה ועל ל"ת ואין לשבותין עיקר מה"ת
לשיטתו, והשני סובר דשבתון קאי לאסור שבותין
ושאר עטדות הטרחות. ולפ"ז מלאתי טעם נכון
להפלוגתא אשר ראינו כ"פ בש"ס (שבת כד:
פקחים פג:) לענין אין שורפין קדשים ביו"ט
דוקא, רב אשי סובר יו"ט עשה ולא תעשה, אבל
שאר חכמים תירצו תירווצים אחרים. ולכאורה
טעמא צעי הרי מפורש בתורה עשה ול"ת. אבל
לפי הג"ל דהס"ס"ל שנת שבתון קאי על שבותין,
ולא אייתר על עשה, ובשבותין איכא עשה כוללת
שהתורה מסרוהו לחכמים, ובמלאכות גמורות
ליכא רק ל"ת גרידא, דעשה דתשבותו מורה על
שבותין, ונכון.

להרוג הרודף אחר ס' נפש כגון אכופי שנמלא והוא מחלה על מחלה דודאי ההרגו אינו נהרג עליו אם רשאים אנחנו להרוג הרודף אחריו להרגו. ונ"ל פשוט דמבואר ביומא דר' ישמעאל יליף דפ"ג דוחה שבת מצא במחמת מה זה ספק בא על מומן וס' נפשות ורליחה גורם לשכינה שסתלק משראל ניתן להלילו בנפשו ק"ו

כו' אם כן רואים אנו דאפי' ס' רודף מותר להורגו אם כן ה"נ. ואף דלמסקנא דמי לה דאפי' מחמת רחוקה כו' ואשכחן ודאי ספק מנלן אם כן נראה דהתירה התורה להורגו דוקא בזדאי ז"א דבאמת דלא מוכח מכאן ספק אבל לפי המסקנא דשמואל יליף מוחי בהם דאף ס' פ"ג דוחה שבת אם כן כיון דחזינן אף דש"ר אינו נדחה אף מפני ודאי פ"ג מ"מ ברודף דניתן להלילו מפני פ"ג חזינן דהתירה התורה ש"ד מפני פ"ג היכי דהוי פושע כגון רודף ונ"ל רליחה כו' התירה התורה מפני פ"ג כמו שאר עבירות ואם כן אפי' ספק פ"ג כיון דהוא פושע גילתה התורה דש"ד כי האי נדחה א"כ שוב אין חילוק בין ודאי פ"ג או ספק פ"ג ובהא לא פליג על ר"י דלר"י ס' פ"ג דוחה רליחה גבי רודף ה"ה לידון אף מקרא דר"י לא מוכח ספק ומוכח מקרא דוחי בהם כיון דחזינן דהתורה התירה רליחה כוה מפני פ"ג ה"ל כשאר מצות ואם כן נדחה נמי רליחה כי האי מפני פ"ג הנ"ל כשאר מצות ואפי' מפני ספק פ"ג כנ"ל בעוה"ש"ה. ולפ"ז אף ברוב עכו"ם כיון דמפקינן עליו את הגל דאין הולכין בפ"ג אחה"ר א"כ הרודף אחריו ניתן להלבו"ג כיון דחזינן דעבירה דרליחה נדחית גבי רודף מפני פ"ג ה"ל כשאר עבירות דנדחין מפני

פ"ג דנדחין אפי' במקום רוב כי אין הולכין בפ"ג אחר הרוב א"כ אפי' במקום רוב ניתן להלבו"ג. וכ"ז נראה דוקא ברודף אחר חבירו להורגו כיון דהוי כמו שאר עבירות דהר ה"ל בכלל וחי בהם אפי' בספק ובמקום רוב אבל ברודף אחר ס' ערוה דהתירה התורה ומזה איכא להרוג הרודף דזה אינו מחמת פ"ג רק גוה"כ גבי עריות אם כן דוקא בזדאי ערוה אבל בספק ערוה בזדאי אסור להרגו כי ס' נפשות להקל וזה אינו בכלל פ"ג להלל נפשות רק גורם מלך הוא א"כ הרודף אחר ס' ערוה בזדאי ס' לחומרא ואסור להרוג אותו והוא חילוק פשוט למבין. ולפמ"ש כיון דהתורה התירה דמו של רודף מפני פ"ג א"כ הדר ה"ל בכלל וחי בהם אפי' על ס' פ"ג למה לי היקש' דהוקש' לנערה המאורסה דניתן להלבו"ג זע"ש בתוס' שהקשו הא מוכח ממחמת ותירלו דמשם ה"א רשות והיקש' אלטריר דהוי מצוה. ולפמ"ש כיון דהתורה התירה א"כ ה"ל בכלל וחי בהם א"כ ממילא ה"ל מצוה ז"א דגם מוחי בהם כיון דהתורה התירה לעבור על המצוה מפני פ"ג ממילא כיון דהוי היתר א"כ ממילא הוי מצוה להליל נפש מישראל מלא תעמוד כו' א"כ גם דהת"ס ל"ע ל"ל היקש'א כיון דהתורה התירה דמו של רודף מפני פ"ג ממילא מחייב וה"ל מצוה ער"מ שעובר על כמה לאוין ע"ש עכ"ל דרליחה חמורה ולא הוי ידעינן דהוי מצוה א"כ מוחי בהם ג"כ לא הוי ידעינן אם הוא מצוה ע"כ לריך היקש'א ונ"ע כעת. והנה בש"ס מבואר דמי שהעלה לבו טיגא אפי' על פטויה והוא מסוכן מ"מ אין מורין לו לעמוד ולדבר עמה אחורי הגדר ומסקנא שם שלא יהיו בנות ישראל פרוצות בעריות והר"י א"כ ה"א הביאו זה וגם הר"מ פסק כן והרהמ"ח כאן אינו מביא זה. ותמהני על בעלי הש"ע המחבר והרמ"א שלא הביאו דין זה. ובב"י הביאו וגם הטור השמיטו מ"מ כיון דהר"י א"כ והר"מ והר"ש מסכימים לדעת א' ולא ראינו לבעלי החספות שיחלקו בזה ל"ע שהשמיטויה בעלי הש"ע. ובג' עבירות אלו אם עבר ולא נהרג כיון דאין עליו שום עיגש וה"ל כמו שעבר על לאו דאין לוקין דכשר לעדות מה"ס כמבואר בח"מ סי' ל"ד ועיין בתשובת נ"ב קמא סי' ע"ב דמדוברי הרשב"א שממע דהוי רשע והוא הביא ראיות דאינו רשע וכתב דהרשב"א לדעת הש"ע דחייב בעונש כחזן כן והגאון הספרדי בסי' ע"ד הקשה עליו מהבואר דכ"י הוא זה אבל אנוסים כו' דטעמא דר"מ דעדים שאמרו להם חתמו שקר יברגו כו' ע"כ לא מלי משוי נפשי' רשע חזינן דמקרי רשע ע"ש ובאמת יש לחלק נהי דלענין עוה"ש בזדאי לא נקרא רשע לפסול לעדות אבל מ"מ לענין זה אינו נאמן על עגמו שעשה שלא כחורה ושייך אין אדם מע"ר ועיין בס' א"ז שם הביא בשם הרמב"ן והר"ש אף דר"מ מורה ג"כ דאין לך דבר שעומד בפני פ"ג מ"מ מדת חסידות הוא ליהרג ואין אדם מע"ר אפי' זכה"ג ורבה דחה כיון דמורין לכתחלה ע"ש מכ"ש בעבר ולא נהרג במקום שהדין דיהרג נהי דלא הוי רשע לענין עדות מ"מ בזדאי אין אדם מע"ר כיון דמ"מ לא עשה כחורה ובחנם עשה שם הגאון טב"י פלוגתא בין הרשב"א להר"ש וברבי"ש ולרעמי כולם סוברים כהרשב"א בזה דאין אמע"ר זכה"ג אף דלא הוי פסולים לעדות ע"ש ואכ"מ. עוד כתב הר"מ והרהמ"ח דאם עבר עבירה שאין תאוה בה אבל בפעולתו מתכוין להכעיס זה ג"כ מחלל ש"ש וילקה והנה ח"י וילקה ליתא דר"מ וג"כ מבואר שם בשינוי לשון קלח דאם עבר בשאט נפש להכעיס ה"ו חילל את ה' ולפ"ד הרהמ"ח אם עבר עבירה כו' חזן מה שמחייב מלקות מחמת העבירה מחמת לאו המיוחד לוקין ג"כ מן השם הזה וגם אם עבר עבירה שאין

מצוה רצו לשבות ביום ראשון של פסח

(א) לשבות ביום ראשון של פסח שנא' בו ביום הראשון מקרא קודש וכך מה שנאמר בתורה מקרא קודש פי' ז"ל קדשהו וענין קדושתו הוא שלא נעשה בו מלאכה אלא מה שהוא מיוחד לאכילה כמו שביאר הכתוב אך אשר יאכל לכל נפש הוא לברו יעשה והראי' ששבייתת י"ט נחשבת עשה אמרם ז"ל האי שבתון עשה הוא ולמדנו מעתה שבכ"מ שנאמר בתורה שבתון גבי י"ט הוא עשה וכבר בא הרבה בגמרא ג"כ י"ט עשה ול"ת. משרשי המצוה כדי שנחשוב בענין המועד בנס שנעשה לנו בו ונהלל ונבאר במחשבתנו מה שצונו ב"ה עליו ונעשה לנו נסים בזמן ההוא ואם יהיה האדם טרוד במלאכתו לא יהי' לו פנאי לחשוב בשום דבר ועוד נאריך בשרשה ובדינה בלאו דאיסור מלאכה ביום שבסדר זה בע"ה. (ב) ונוהגת בכ"מ ובכ"ז בזו"ג ועובר ע"ז ועשה מלאכה שלא לצורך אוכל נפש בטל עשה זו מלבד שעבר על ל"ת כמו שנכתוב במקומו. דיני המצוה סתבארים ביום"ט (ה"ט פ"א):

מצוה רצו שלא לעשות מלאכה ביום א' של פסח

(א) שלא נעשה מלאכה ביום ראשון של חג הפסח שהוא יום ט"ו בניסן שנא' ביום הראשון מקרא קודש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו וכבר הזהיר ע"ז הכתוב בסדר בא אל פרעה בצווי חג הפסח שנא' שם כל מלאכה לא יעשה בהם וזה המקרא הביא הרמב"ם ז"ל אבל אני כתבתי זה האחר כדי שיהיו המועדות סדורים בסדר א'. והכל עולה לענין א'. ואמר הכתוב כאן מלאכת עבודה ולא אמר כל מלאכה לפי שצרכי אוכל נפש הותרו לעשות ביום"ט כמ"ש הפתוח במק"א אשר

זה מלקות להכעיס כגון שגל"ע וכדומה מ"מ לוקין מלאו הזה ובאמת ראה זה דבר חדש הוא ולפי דבריו לוקין בשבועות שוא שני מלקיות מחמת הלאו המיוחד ולא זה הכולל ול"ע כעת השי"ת יעזרני לשנות פ"ז. ומ"ש בחלק הפרט שיעשה איש מפורסם עיין ר"מ וכ"מ וקונטרס תוספות יוה"כ ובר"מ מסיים מי שנטא ונתן באמונה ומוכר בחפילין עליו הכתוב אומר ויאמר לי עבדי אהי ישראל אשר כך אחפאר השי"ת ברחמי יסיס חלקו עמהם אמן:

מצוה רצו (א) לשבות ביום ראשון

של פסח כו'. זה מבואר בפ"א מהלכות יו"ט בקל"ט מועדים כתיב שבתון הוא מ"ע ובמקל"ט לא כתיב שבתון רק מקרא קודש והוא ג"כ מ"ע וע' בשבת ובמקומות הנרשמים שם דאיכא הרבה מ"ד ללא ס"ל כן ולמדו מקרא אחרוני דאין שרפת קדשים או מילה שלא בזמנה דוחה יו"ט ור"א מסיק דה"ל יו"ט עשה ול"ת מ"מ פסקו כן כר"א דהוא צתרא וע' תוס' במס' ביצה ד"ח ע"ב ד"ה סוף דהגמרא מדחיק נפשי' דאליבא דהלכתא דיו"ט עשה ול"ת הוא אע"ג דרבה ל"ל האי סברא ע"ש נראה דהלכתא כ"ה ועיין ברמב"ן עה"ת פ' אמור כתב שם דהעשה דשבתון כולל אף דבר דלא הוי מלאכה רק טורח ועמל אסור בשבת וביו"ט לא שיערם כל היום למדוד תבואות כו' ולעמוס על החמורי' והחמוגי מקוף כו' לכך אמרה תורה שבתון שיהא יום שבייתה ומנוחה לא יום טורח ומלאכה כו'. ומסיק לבסוף דהותרו על המלאכות בשבת ויו"ט בלאו ועונש והטורח והעמל בעשה ע"ש. ונראה דאף דר"א אומר דשבתון הוי עשה דיו"ט ה"ל ל"ת ועשה מ"מ מודה דגם הטורח ועמל הוי בכלל העשה הזה אעפ"י שאינו בלאו וער"מ פ"ב מה' שבת שכתב כאמר בחורה חשבות אפי' דברים שאינם מלאכה חייב לשבות כו'. וע' במ"מ שרומז לד' הרמב"ן שהבאנו ועיין בלח"מ השי"ר ד' ה"ה"מ לכוונה אחרת ובאמת ברמב"ן כאן מבואר כפי' הראשון שכתב שם הלח"מ ע"ש. והנה אף דהר"מ כ' גבי שבת מתיבת חשבות דהטורח ועמל אסרה תורה וכאן בחיו"ט לא כתב מזה מ"מ כ"ל דגם גבי יו"ט ס"ל דמלשון שבתון מוכח זה ואף דלשון שבת בחורה אינה בכל היו"ט רק בר"ה ובסוכות מ"מ הוקשו כל המועדים זה לזה ע"ש ברמב"ן וד"ו ל"ל דהכתוב מסרו לחכמים חיזוהו הטורח והעמל וע"ש בלח"מ שכ"כ. ועיין ברשב"א יבמות דף ו' והבאנו לעיל בחיבורי שמביא בשם מורו דאף גבי שבת העשה דשבייתה לא קאי רק על אבות מלאכות אבל לא על מחמר כיון דאינו מכלל מלאכות רק לאו בפ"ע. נראה דחולק על הא דרמב"ן דאינו בכלל שבייתה חוץ מהאבות מלאכות עיין שם:

(ב) ונוהגת

כו' והנה מצוה זו היא מ"ע שה"ג מ"מ חדש הרהמ"ח דאשה חייבת אף דבכ"מ פטורה מ"מ כיון דהיא מוזהרת על הלאו. וכיון דיש ג"כ לאו בזה מוזהרת ג"כ על העשה אף דהוי זמ"ג. ולכאורה ל"ע למה לא כתב הרהמ"ח ד"ז לעיל במצוה פ"ה גבי מ"ע של שבייתה שבת דגם הנשים מצויות על העשה. ואפ"ל דשם אין כ"מ כיון דבל"ז הוי לא תעשה שיש בה כרת ומ"ד אבל גבי יו"ט נ"מ לענין של"ת נדחה מפני עשה אבל עשה ול"ת אינה נדחה לזה השמיטנו דגם לענין נשים אינה נדחה הל"ת של יו"ט מפני העשה כי הם מצויות ג"כ בעשה וה"ל עשה ול"ת אבל גבי שבת בל"ה ל"ת שיש בה כרת אינה נדחה מפני עשה ומ"מ ל"ע דחזינן דהתורה חייבה בעשה לאנשים אף דאיכא כרת ומ"ד. ונ"מ כאשר ביארתי בחיבורי דמביא עולה על עשה וע' בזבחים דף ו' א"כ היה לו לכתוב לעיל בנשים ג"כ דחייבות בעשה. והנה בר"מ אינו מבואר ד"ז אם נשים חייבות בעשה זו אף התוס' בקידושין דל"ד ד"ה מעקה מבואר דבדבריהם להיפך ע"ש שהר"י איש ירושלים מקשה דלמה לא חלוק אשה בשמן שרפה ביו"ט ידחה העשה הל"ת של יו"ט ובנשים ל"ש העשה דיו"ט כי הוי מ"ע שה"ג וע"ש שחירטו דהללו אליס והדברים עתיקין ואכ"מ. אבל עכ"פ מפורש דנשים אין מצויות אף דהם מצויות על הלאו וע' בהגהות מ"ל בסוף הספר הרגיש בזה ומביא דברי החוס' שחולקין ע"ז ע"ש. שוב ראינו בס' שעה"מ פי"ב מה' עכו"ם הביא ג"כ פלוגתא ופליב באריכות. והנה אף לדברי הרהמ"ח דאשה מצויה על העשה היינו שיש בהעברתו לאו ג"כ ע"כ מוזהרת על העשה. אבל במקום שאין בהעברתו לאו ודאי אינה מצויה על העשה ג"כ כי ה"ל הזמ"ג א"כ לפמ"ש לעיל בשם הרמב"ן דטורח ועמל ביו"ט ושבת אין בהם איסור לאו רק העשה דשבתון א"כ לפ"ז אין הנשים מוזהרות על הטורח והעמל כי ה"ל הזמן גרמא. ואפ"ל כמו דק"ל נשים חייבות בקד"ה דזכור ושומר כו' כל שיטתו בשמירה כו' א"כ מכ"ש כאן דהיקש גמור הוא כיון דבעשה זו כולל מה שהנשים מוזהרות כגון בזאתן שיש בהם לאו א"כ אף איתן שאין בהם לאו כיון דנכלל בחיבה א' חייבות ג"כ אבל לפי דעת החוס' דנשים אף במקום לאו אין מוזהרות על העשה רק דמוזהרות על הלאו א"כ הטורח והעמל שאין בהם רק עשה אין הנשים מוזהרות ובעוה"ש"ת לקמן נאריך בזה:

מצוה רצו (א) שלא לעשות מלאכה ביום א' של פסח